

Förslag till ny förskole- och grundskoleorga- nisation

Framtagen av utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Datum 2020-09-23

Ärendenr BUN 2019/1091

Version [1.0]

FRAMTIDENS förskola och grundskola

Förslag till ny förskole- och grundskoleorganisation

Innehåll

Bilagor 1-10	3
1. Inledning	4
2. Detta är utredningsuppdraget.....	4
2.1 Problematisering av målsättningen i det givna uppdraget	5
2.2 Politiska prioriteringar.....	6
3. Tidigare tagna beslut.....	6
3.1 Skolenheter ska vara pedagogiskt och ekonomiskt bärkraftiga	6
3.2 Gotland ska ha ett långsiktigt hållbart serviceutbud.....	6
3.3 Riktlinjer för skolskjuts – maximalt 60 minuters resa	6
3.4 Region Gotlands effektiviseringsprogram.....	7
4. Slutsatser som dras i utredningen om Framtidens förskola och grundskola	7
4.1 Behörigheten till gymnasiet.....	7
4.2 Stora skillnader mellan skolor och pojkar och flickor	7
4.3 Skillnader i lokalförutsättningar och arbetsmiljö	8
4.4 Rapport bekräftar att det kollegiala sammanhanget är viktigt.....	9
4.5 Ojämn tillgång till elevhälsans resurser	10
4.6 Ekonomiska aspekter i utredningen	10
5. Varför behövs en ny organisation?.....	11
6. Vägledande strategi för lösningar	11
Barn och elevers målluppfyllelse.....	12
Framtida kompetensförsörjningsbehov.....	12
Hållbart ledarskap	13
Övriga faktorer	13
6.1 Enheter som idag inte uppfyller de vägledande strategierna.....	14
7. Gotland som helhet	14
7.1 Gotlands skolstruktur.....	14
7.2 Servicestrategin och dess ambitioner	16
7.3 Skolvalet 2020	17
7.4 Möjligheter för fristående aktörer att etablera skolverksamhet	18
7.5 Regional utvecklingsstrategi	18
7.6 Samhällsplaneringens inverkan på skolstrukturen.....	19
7.7 Tidigare omorganisationer och erfarenheter	19
8. Förslag på ny förskole- och grundskoleorganisation	20
8.1 Skolor F-6 och 7-9 är den huvudsakliga organisationsidén	20
8.2 Föreslagna förändringar – Visby, Väskeby och Västerhejde	22
8.3 Föreslagna förändringar - Norra Gotland	25
8.4 Föreslagna förändringar - Mellersta Gotland	25
8.5 Föreslagna förändringar - Södra Gotland.....	26
9. Skolskjutslösning och effekter av denna utifrån förslaget till ny grundskoleorganisation.....	27
10. Vad löser organisationsförslaget?	29
10.1 Löser förslaget kompetensförsörjningsutmaningen?.....	29

10.2 Löser förslaget likvärdigheten vad gäller lokaler och lärmiljöer?	30
10.3 Närmar vi oss referenskostnaden?	30
11. Konsekvensbeskrivning utifrån förslaget	32
11.1 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens konsekvensbedömning utifrån samhälls- och landsbygdsperspektivet	32
11.2 Skolnedläggningars påverkan på in- och utflyttning	33
11.2 Befolkningsutvecklingen vid tidigare skolnedläggningar	34
11.3 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens barnkonsekvensanalys på förslaget som helhet	35
11.5 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens konsekvensbedömning utifrån familje- och vårdnadshavarperspektivet	37
11.6 Lokalinvesteringsbehov som följer av organisationsförslaget	37
12. Dialog och samverkan kring förslaget.....	37
13. Implementering och genomförande av ny organisation	38

Bilagor 1-10

1. Inledning

Regionfullmäktige har beslutat att låta utreda framtidens skolorganisation på Gotland. Utredningsuppdraget har inneburit att ta fram en nulägesanalys – att utvärdera dagens verksamhet i förskola och grundskola och därefter ta fram ett förslag på hur verksamheterna ska bedrivas inom överskådlig framtid.

Förskolan och grundskolan behöver förändras för att möta ett antal utmaningar, både nationella och lokala: lärarbrist, ökade krav på behörighet, skillnader i förutsättningarna att bedriva utbildning, skillnader i elevresultat, begränsade ekonomiska resurser med mera. I nulägesrapportens del 1 och 2, som godkändes av barn- och utbildningsnämnden den 14 april 2020, har utbildnings- och arbetslivsförvaltningen beskrivit den nuvarande organisationen för Region Gotlands förskola och grundskola (med styrkor och utmaningar), prognoser för barn- och elevtal, den rådande kompetensförsörjningssituationen, elevresultaten, resurser inom barn- och elevhälsan, lokalkapaciteten och behoven av lokalåtgärder, skolskjutsbehoven och elevernas resande för att få undervisning i andra skolor där behöriga ämneslärare och specialsalar finns med mera. I rapportens del 1 finns också en beskrivning av vilka faktorer som är viktiga för framgångsrika skolor, där rektors viktiga roll pekas ut i att dagligen kunna leda verksamheten (det vill säga vikten av ett nära pedagogiskt ledarskap) samt att lärare gemensamt behöver kunna arbeta med att planera, undervisa, utvärdera och utveckla verksamheten för att lägga grunden för att nå goda elevresultat. Det beskrivs också hur kostnadsutvecklingen sett ut och de kostnadsavvikelser som finns om man jämför med riket och jämförbara kommuner.

Det som pekas ut som den enskilt största utmaningen framåt i nulägesrapporten är att få fram lärare som är behöriga att undervisa alla elever i Region Gotlands 39 förskolor, 31 grundskolor (samt ytterligare tre resursskolor¹) och 30 fritidshem. Forskning visar att den enskilt viktigaste faktorn för elevens måluppfyllelse är läraren. I Skolverkets senaste prognos från december 2019 rapporteras om en beräknad nationell brist på cirka 45 000 behöriga lärare och förskollärare i Sverige år 2033. För Gotlands del² är det ett behov av cirka 700 lärare mellan åren 2019–2033. Det handlar då om förskollärare, grundskollärare i år 1–9 och lärare i fritidshem (fritidspedagoger). Dagens organisatoriska förutsättningar med många små skolenheter och ofta med ett elevtal på 40–100 per skola (i genomsnitt 5–14 elever per årskurs) ger särskilda utmaningar utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv. Utifrån rådande läge och prognoser är frågan uppenbar: hur ska vi framåt rimligen klara att bemanna samtliga våra enheter med behöriga lärare, engagerade skolledare och tillräckligt med stödresurser? Här kommer att krävas väl genomtänkta och svåra beslut vad gäller strukturen på organisationen så att varje barn, oavsett var man bor på Gotland, kan få en utbildning av god och likvärdig kvalitet i förskola, grundskola och fritidshem³. Inriktningen behöver vara färre skolor och därmed färre klassrum och på vissa skolor även större klasser än idag för att få de behöriga lärarna att räcka till. Det behövs också en organisation med attraktiva tjänster och ett arbetssätt som kan säkerställa att läroplanernas alla delar följs.

2. Detta är utredningsuppdraget

Den 17 juni 2019 fastställde regionfullmäktige (RF) beslutet att: ”Barn- och utbildningsnämnden får i uppdrag att utreda framtidens skolorganisation på Gotland utifrån en

¹ Resursskolor är små enheter för elever (5–10 stycken) med förstärkt behov av särskilt stöd.

² Både i kommunala och fristående verksamheter.

³ Skollagen (1985:1100), 1 kap 2 §: ”Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.”

kostnadsbild som närmar sig referenskostnaden i kostnadsutjämningsystemet⁴ med bibehållen kvalitetsnivå. I utredningen ska särskilt kompetensförsörjning och lokaler belysas” (RF 2019-06-17, § 188).

Målet för utredningen är att nå fram till en kostnadseffektiv och väl kompetensförsörjd⁵ för- och grundskoleorganisation som har fokus på barnens och elevernas resultat och måluppfyllelse. Varje barn och elev ska nå sin fulla potential och flickor och pojkar ska få likvärdiga förutsättningar. Alla Region Gotlands barn och elever, oavsett var man bor och sociala samt ekonomiska förhållanden ska ha lika tillgång till utbildning och få utbildning av likvärdig kvalitet. Utredningens första del: nulägesrapporten, har visat att så inte är fallet idag.

Styrande för utredningsarbetet har även varit den av regionfullmäktige beslutade (2018-09-24) strategin *”Ett långsiktigt hållbart serviceutbud på Gotland”* samt de av barn- och utbildningsnämnden beslutade riktlinjer exempelvis gällande skolskjuts. Faktorer så som globalisering, digitalisering, arbetsmarknad, kollektivtrafik, föräldraskap, geografiskt perspektiv och konsekvenser för barn har också beaktats (i enlighet med projektdirektivet). Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har, utifrån ett utbildningsperspektiv, analyserat detta. År 2014 beslutade regionfullmäktige att införa landsbygdssäkring av alla politiskt fattade beslut – det vill säga att det inför beslut ska redovisas vilka konsekvenser ett beslut skulle kunna få för landsbygdens utveckling med målet att bidra till en hållbar utveckling på hela Gotland. Det finns dock ingen färdig modell för hur landsbygdssäkringen ska genomföras, utan servicestrategin är det enda styrmedlet som finns för detta idag. Se avsnitt 11.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens samlade bedömning är att förslaget till ny organisation för förskolan och grundskolan är det som bäst svarar upp mot det givna uppdraget. Förvaltningens har fört en dialog med regionstyrelseförvaltningens avdelningar för regional utveckling, HR och andra stödfunktioner för att få ett bredare perspektiv på organisationsförslaget och på det sättet ytterligare kvalitetssäkra innehållet.

2.1 Problematisering av målsättningen i det givna uppdraget

Huvudmannens uppdrag från staten är tydligt beträffande förskola och grundskola och är lagstyrkt och därmed inte förhandlingsbart. Att som uppdraget är formulerat av regionfullmäktige – minst bibehålla nuvarande kvalitetsnivå – är ingen godtagbar väg att gå. Grundläggande i huvudmannens ansvarstagande är att utbildningen motsvarar skollagens krav, är likvärdig och att utbildningen förankras i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Ett systematiskt kvalitetsarbete ska säkra och ge underlag för utvecklingsåtgärder för att eleverna ska nå de nationella målen. Ett fortsatt arbete med målet kvalitetshöjning, till skollagens utsatta nivå, är enligt förvaltningens bedömning den enda möjliga vägen nu och även framöver.

Skollagen ställer krav på att alla elever ska nå minst kunskapskraven. Det är något Region Gotland inte lyckas med fullt ut idag. Det råder olika förutsättningar att klara läroplansmålen. Region Gotland har även i sitt koncernstyrkort prioriterat målet att alla elever ska fullfölja gymnasiet och ha förutsättningar för ett livslångt lärande. Kunskap och utbildning är avgörande för både individens och samhällets utveckling.

⁴ Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta, enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet. Se resonemang i [Rapport från översynen - del 1 nulägesbeskrivning](#) på sidan 26

⁵ Med väl kompetensförsörjd avses behöriga och legitimerade lärare i alla ämnen.

I uppdraget har det inte preciserats närmare hur nära regionfullmäktige vill att Region Gotland ska komma referenskostnaden. Trots att Region Gotland gjort effektiviseringar inom utbildningssektorn under flera år fanns fortfarande en avvikelse på 112,1 miljoner kronor för verksamheterna förskola, grundskola och fritidshem gentemot referenskostnaden under år 2018⁶. Utvecklingen har fortsatt och nyligen kom resultatet för 2019 där avvikelsen sjunkit till 96 miljoner kronor för ovan nämnda verksamheter. Avvikelsen ska fortsatt minska och kostnaderna måste ytterligare sänkas enligt utredningsuppdraget.

2.2 Politiska prioriteringar

Efter valet 2018 tog den styrande minoriteten, som består av Centerpartiet, Moderaterna, Liberalerna samt Kristdemokraterna fram en avsiktsförklaring för mandatperioden. Där framgår bland annat att ”Skolor och barnomsorg ska finnas spridda över hela ön för att ge möjlighet att bo och leva på hela Gotland.” Ett annat prioriterat mål är att Region Gotland ska ha en ekonomi i balans.

3. Tidigare tagna beslut

3.1 Skolenheter ska vara pedagogiskt och ekonomiskt bärkraftiga

Det finns sedan tidigare beslut från regionfullmäktige att verka för större och mer ekonomiskt och pedagogiskt bärkraftiga enheter⁷. Tydligt uttalat är att små skolenheters verksamhet ska effektiviseras och att det ska planeras för större enheter. Dessutom ska strategin för att minska kostnader vara att samla verksamheter och därmed skapa bättre pedagogiska möjligheter med förskola, fritidshem och grundskola från förskoleklass till årskurs 3 (F-3) i en samlad skolenhet i de fall förutsättningarna finns för den organisationstypen. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens ambition har därför varit att alla regionens solitära förskolor ska ha minst tre avdelningar samt att befintliga förskolor som ligger i anslutning till en grundskola bör ha minst två avdelningar. När det gäller att få till bärkraftiga skolenheter strävar utbildnings- och arbetslivsförvaltningen efter att ha skolenheter med åtminstone två parallella klasser och minst 105 elever (F-6). Dessa tidigare beslut har tagits i beaktande vid framtagandet av vägledande strategier för lösningar på framtidens förskole- och grundskoleorganisation.

3.2 Gotland ska ha ett långsiktigt hållbart serviceutbud

Den av regionfullmäktige beslutade servicestrategin *Ett långsiktigt hållbart serviceutbud på Gotland* fastställer vilken typ av service (inklusive förskola och grundskola från förskoleklass till år 6 samt år 7 till 9) som ska finnas tillgänglig inom geografiska serviceområden på Gotland. Strategins ambitioner ska följas under förutsättning att kvaliteten⁸ på verksamhet kan säkerställas.

3.3 Riktlinjer för skolskjuts – maximalt 60 minuters resa

Barn- och utbildningsnämnden har beslutat om specifika skolskjutsriktlinjer som fastställer maximal restid i från hemmet till, respektive från skolan⁹. Restiden i fordon till respektive från skolan ska vara högst 60 minuter för elever i förskoleklass till årskurs 9. Restiden får endast i undantagsfall överstiga 60 minuter. Väntetid före hemfärd från skolan kan vara upp till 60 minuter. Skolskjutsriktlinjerna reviderades senast i april år 2016.

⁶ Se nulägesrapport 1 sidan 26

⁷ Strategisk plan och budget 2017-2019 (RS 2016/7) beslutad i regionfullmäktige 2016-06-20.

⁸ Vad kvaliteten består i gällande skolverksamhet finns inte beskriven i servicestrategin. Hur Region Gotland mäter kvalitet i förskolan och grundskolan, finns beskrivet i nulägesrapport 1 med start på sidan 12.

⁹ Det finns inga nationella rekommendationer kring restider med skolskjuts utan det är upp till varje kommun att besluta vad som är rimligt.

3.4 Region Gotlands effektiviseringsprogram

Under hösten 2019 beslutade regionstyrelsen om ett effektiviseringsprogram för Region Gotland för åren 2020-2022¹⁰ som ska sänka kostnadsmassan med 200 miljoner kronor under perioden. Utredningen omfattade till en början även utredningen om framtidens skolorganisation, men detta uppdrag och uppdraget kring en förändrad samhällsbyggnadsprocess har utgått och blivit egna projekt. Idag omfattas effektiviseringsprogrammet av fem projekt med egna direktiv och planer:

- Effektivisera och minska regionens lokalkostnader
- Strategisk hållbar bemanningsplan
- Sänkning av inköpskostnader
- Sänkning av IT-kostnader
- Organisation och lokalisering av måltidsverksamhet

Utredningen av framtidens förskola och grundskola har beröringspunkter med samtliga av dessa. Inte minst en effektivisering av måltidsverksamheten. I nulägesanalysen av måltidsverksamheten framgår bland annat att flera av köken i förskola och skola idag har för liten tillagningsvolym och därmed begränsade förutsättningar till effektiv produktion. Samtidigt finns också kök som har potential att producera mer och därmed bidra till en ökad effektivitet för helheten. Ett alternativ till dagens struktur med många tillagningskök där också många är i behov av förbättringar anses vara att gå över till en struktur med färre tillagningskök och fler mottagnings- och serveringskök. Måltidsprojektets slutrapport beräknas vara klar och processad genom remissdialog under januari 2021.

4. Slutsatser som dras i utredningen om Framtidens förskola och grundskola

Det som konstaterats i den tidigare presenterade nulägesrapporten om dagens förskola och grundskola är att det råder olika förutsättningar att klara läroplansmålen. Region Gotland har en övervägande god kvalitet på sina för- och grundskolor, men det finns tydliga skillnader.

4.1 Behörigheten till gymnasiet

Kunskapsresultaten för den kommunala grundskolan på Gotland är bra om man tittar på helheten. Gotland tillhör de 25 procent bästa kommunerna när det gäller elever i årskurs 9 som har fullständiga betyg (uppnått kunskapskraven i alla ämnen) och är något bättre än riket vad gäller behörighet till yrkesförberedande program på gymnasiet. Andelen elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen (i kommunala skolor) var år 2019: 77,8 procent. Rikets andel var då 73,4. Andelen behöriga elever till yrkesprogram var i de kommunala skolorna på Gotland 83,7 procent år 2019. Rikets andel var då 82,5 procent.

4.2 Stora skillnader mellan skolor och pojkar och flickor

Tittar man närmare på kunskapsresultaten/målpuppfyllelsen ser man dock att det finns stora skillnader mellan Region Gotlands grundskolor och mellan pojkar och flickor samt också utifrån om man har utländsk bakgrund eller inte och vilken studiebakgrund elevens föräldrar har. Läsåret 2017/18 fanns en spridning i gymnasiebehörighet mellan grundskolorna från 55 till 95 procent. Till läsåret 2019/20 blev 90,3 procent av eleverna i årkurs 9 med högutbildade föräldrar behöriga till ett yrkesprogram, medan 79,8 procent av eleverna som har föräldrar med kortare utbildning blev gymnasiebehöriga. Flickorna i årkurs 9 uppnådde

¹⁰ RS 2019/955

behörighet till yrkesprogram (86,8 procent) i större utsträckning än pojkarna (80,8 procent). Elever födda i Sverige är i större utsträckning behöriga jämfört med elever födda utomlands. På Gotland blev 88,6 procent av de som var födda i Sverige behöriga till ett yrkesprogram medan 40 procent av eleverna med utländsk bakgrund klarade att bli gymnasiebehöriga. Skillnaderna behöver motverkas. Det är känt att en kvalitativt god utbildning är extra viktig för att pojkar ska lyckas med sina studier. Forskning visar att pojkar lyckas mycket bättre med tydligare uppgifter och där de får god vägledning av sin lärare kring kunskapsinhämtning och att ifrågasätta, analysera och resonera kring kunskaperna. Därtill behövs det fler närvarande vuxna som reproducerar rätt normer och värderingar kring studier och skolresultat. Det är ett demokratiskt problem att det finns grupper som klarar sig sämre i skolan. Att säkra att det finns behöriga lärare är därför viktigt och även att organisera arbetet på Region Gotlands skolor så att förutsättningarna för måluppfyllelse ökar. Konsekvenserna av ett bestående och växande könsgap påverkar både arbetsmarknad och samhällsliv.

Sveriges Radio har nyligen¹¹ granskat hur det sett ut med skolsegregationen i landet de senaste tio åren med hjälp av uppgifter från Skolverket om elever i grundskolan. Granskningen visar att var fjärde elev i Sverige går på en segregerad skola och även att skolsegregationen på Gotland ökat de senaste åren. Läsåret 2018/19 gick var femte gotländsk elev i en grundskola¹², som tydligt skiljer sig från snittet på Gotland, när det gäller elevernas andel med utländsk bakgrund eller föräldrarnas utbildningsnivå. Granskningen visar också att lärarbehörigheten är lägre i utsatta områden. Det går inte att bortse från att om likvärdig lärar kompetens saknas är det sannolikt så att skolsegregationen kommer att öka – det vill säga att resultaten och betygen kommer skilja sig åt ännu mer mellan olika skolor beroende på elevsammansättningen. Det här leder till ökad ojämlikhet som ger konsekvenser för såväl den enskilda som samhället.

4.3 Skillnader i lokalförutsättningar och arbetsmiljö

Olikheterna är stora beträffande skolornas lokaler. Flera skolor har lokaler som håller hög kvalitet och är ändamålsenliga ur ett pedagogiskt perspektiv. Några skolor har betydligt sämre lokalmässiga förutsättningar. Det finns skillnader både i tillgången till specialsalar, rum för delning av undervisningsgrupper och större samlingsmöjligheter, men också i förutsättningarna för olika personalgrupper. Främst avses här möjligheter för specialpedagoger, speciallärare och barn- och elevhälsans personal. Flera av skolorna har brist på såväl grupprum som lärararbetsplatser. Avsaknad av specialsalar innebär att elever måste resa till andra skolor för att få undervisning. Det finns stor andel lokalytor inom grundskolan som inte utnyttjas. Den sammanlagda kapaciteten bedöms räcka till cirka 7800 elever medan det faktiska antalet elever är cirka 5400 elever. Mer än tio grundskolor har allvarliga lokalbrister genom att de inte lever upp till Hälso- och sjukvårdslagens krav¹³ på lokalernas utformning och utrustning.

Det finns också arbetsmiljömässiga utmaningar med skolstrukturen med att ha flera mindre skolenheter. Grundskolerektorer ansvarar ofta för flera skolenheter samtidigt och det är också ofta långa avstånd mellan enheterna. Rektorerna får därför en splittrad arbetssituation med stress och brister när det gäller tid för planering och pedagogisk ledning. En optimal situation vore att följa principen en rektor – en skola, och då en skola som har

¹¹ 2020-09-22

¹² Detta motsvarar cirka 1000 gotländska elever. För tio år sedan var den siffran 500, enligt Sveriges Radio.

¹³ Se bilaga 10.

tillräcklig storlek och elevtal för att det ska finnas ekonomiskt utrymme för en biträdande rektor alternativt en administrativ chef/intendent inom budget.

I nuläget finns också pedagoger och andra yrkeskategorier som studie- och yrkesvägledare och barn- och elevhälsopersonal som delar sin tid mellan olika skolor, där resandet är en del av arbetstiden. Lärarbristen är uttalad, men också tillgången på skolledare måste säkerställas. Till stor del handlar det om att skapa attraktiva tjänster¹⁴ och arbetsplatser.

4.4 Rapport bekräftar att det kollegiala sammanhanget är viktigt

Förvaltningen har under våren 2020 fått ytterligare bekräftelse på delar av nulägesrapportens slutsatser kring rekryteringsproblematiken, attraktiviteten på arbetsplatser och bakomliggande faktorer för framgångsrika skolor, genom det nyligen slutförda och avrapporterade projektet PRIO Gotland¹⁵. Där framkommer att "Region Gotland står inför stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjningen på öns skolor de kommande åren. En risk som PRIO har identifierat på Gotland är att de mindre enheterna och skolor på landsbygden har stora svårigheter med att rekrytera behörig personal. Orsaken till det skulle kunna vara att man hellre vill ingå i ett större kollegialt sammanhang där fokus ligger på pedagogiska diskussioner och där det finns stora möjligheter att sprida och ta del av goda exempel.

En begränsning som PRIO Gotland identifierat på mindre skolenheter är att det pedagogiska uppdraget får stå tillbaka för arbetsuppgifter som är av mer praktisk karaktär som till exempel täcka upp för kollegors frånvaro. Den pedagogiska bördan ökar även om man är ensam i sitt ämne och förväntas driva skolutvecklande frågor på egen hand eller vid bedömning av nationella prov. Detta blir särskilt tydligt på små skolenheter som har rektorer som ansvarar för flera skolor samtidigt."¹⁶

Förvaltningen har fördjupat sig inom områdena attraktiv och hälsosam arbetsplats. Detta har än mer förstärkt bilden och vikten av framförallt kollegialt stöd och ett nära ledarskap. Bland annat visar en studie genomförd av Linnéuniversitetet på uppdrag av Sveriges Kommuner och Regioner (Uppdrag Psykisk Hälsa)¹⁷ på att deltagande i en reflekterande kollegial samtalsgrupp bidrog till en lägre grad av utmattning, mindre depressiva symtom och ångest samt mindre stress.

Flera undersökningar och studier som tas upp i nulägesrapporten visar på vikten av ett nära och engagerat ledarskap. Detta styrks också ytterligare genom bland annat projektet *Hälsa och framtid i offentlig förvaltning*¹⁸ som genomfördes i kommuner och landsting 2009–2012 i samarbete mellan Karolinska Institutet och Uppsala universitet. Studierna har lett fram till formulerandet av åtta "friskfaktorer" som kan användas som stöd i arbetet med att skapa en god arbetsmiljö.¹⁹ Dessa är:

1. Ett närvarande, tillitsfullt och engagerat ledarskap
2. Delaktighet och möjlighet att påverka beslut
3. En välutvecklad kommunikation och feedback

¹⁴ kompetensförsörjningsplan för utbildnings- och arbetslivsförvaltningen åren 2020-2023

¹⁵ PRIO - Planering, Resultat, Initiativ och Organisation – är ett utvecklingsarbete som sedan januari 2012 drivs av Sveriges Kommuner och Landsting (numera SKR) och Stockholm stad. Målet är att höja kunskapsresultaten i den svenska skolan. Fokus ligger på att stärka det kollegiala samarbetet, framförallt mellan lärare, samt att utveckla arbetssätt så att skolledningen styr skolans resurser dit de gör störst nytta.

¹⁶ PRIO Gotlands slutrapport (BUN 2020/426) sid 15-16

¹⁷ Linnéuniversitetets studie inom ramen för Uppdrag Psykisk Hälsa 2017-2018

¹⁸ <https://cam.m.sil.se/var-verksamhet/projekt/halsa-och-framtid---offentlig-sektor/>

¹⁹ <https://www.suntarbetsliv.se/suntarbetslivs-resursteam/om-friskfaktorerna/>

4. Ett välfungerande systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) i vardagen
5. Ett väl fungerande rehabiliteringsarbete för kort- och långtidsjukfrånvaro
6. En rättvis och transparent organisation
7. Kompetensutveckling hela karriären och möjlighet till anpassning och byte av arbetsuppgifter
8. Prioritering av arbetsuppgifter vid hög arbetsbelastning

4.5 Ojämn tillgång till elevhälsans resurser

I nulägesrapporten dras även slutsatser om att nuvarande skolstrukturen med många små enheter har negativa konsekvenser för elevhälsoarbetet. Nulägesrapporten visar att vilken sorts elevhälsa en elev på en skola har tillgång till skiljer sig markant till följd av enhetens storlek. På Region Gotlands större skolenheter finns det både skolsköterska, kurator och eventuellt psykolog tillgängliga samtliga dagar i veckan. Detta i jämförelse med en liten enhet som har betydligt sämre tillgänglighet till elevhälsa i form av några få timmar per vecka. En samlad samverkande elevhälsa har betydligt bättre förutsättningar till hög kvalitet i arbetet där samarbete (både mellan de olika elevhälsokompetenserna men även med skolans övriga personal) är en avgörande faktor. På en mindre enhet där de olika elevhälsokompetenserna inte kan träffas på en daglig basis är det svårare att samverka.

Problemet med den ojämna tillgången till elevhälsa finns i hela Sverige. Svenska skolor har kritiserats av OECD för att elevhälsoarbetet blir lidande i skolor med låg tillgång till personal – något som går ut över elevernas välmående och lärande. Enligt skollagen ska det inom ramen för elevhälsan finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator, men vad tillgång till faktiskt betyder är inte definierat och riktlinjer saknas. Därför har regeringen tillsatt en utredning kring vad en acceptabel lägstanivå innebär. Utredningen ska lämna sina förslag senast 28 februari 2021.

Skolinspektionen konstaterade efter sin regelbunden kvalitetsgranskning²⁰, ”att Gotlands kommun inte uppfyller författningskraven avseende att se till att det på grundskoleenheterna finns tillgång till elevhälsa för eleverna i förskoleklass och grundskola, så att den kan användas främst förebyggande och hälsofrämjande och för att stödja elevernas utveckling mot målen.” En rimlig slutsats är att en bidragande orsak till Skolinspektionens utslag är de försvårande förutsättningarna i likvärdighet med anledning av de mindre skolenheternas sämre möjligheter till en samlad samverkande elevhälsa.

Brist på likvärdighet för elevhälsans medarbetare inom Region Gotland är i dagsläget också påtaglig. Att ha en arbetsplats med ett eget arbetsrum som man åker till varje dag och där man bygger relationer med övriga på skolan (som både gagnar god trivsel och arbetsmiljö för medarbetaren och inte minst viktigt samarbete till nytta för eleven) är inte alla förunnat. Majoriteten av medarbetarna i Barn- och elevhälsan är idag riktade mot flera olika enheter och rektorsområden.

4.6 Ekonomiska aspekter i utredningen

Den långsiktiga interna målbilden är att Region Gotland ska bedriva en verksamhet med god kvalitet och stabil ekonomi. Region Gotland arbetar löpande med att anpassa verksamheten till förändringar i form av demografisk utveckling, kompetensförsörjningsutmaningar samt samhällsekonomisk utveckling²¹.

²⁰ Skolinspektionens regelbundna tillsyn av förskolan, grundskolan och fritidshemmen på huvudmannanivå (Region Gotland) våren 2019.

²¹ Strategisk plan och budget för Region Gotland 2020–2022

I nulägesrapport 1 konstateras också att dagens statliga kostnadsutjämningsystem medger 24 grundskolor på Gotland – det vill säga att det är 24 skolor som skattefinansieras av staten – medan det faktiska antalet på ön är 39 inklusive fristående skolor (fyra huvudmän med sammanlagt fem enheter) och tre resursskolor. Antalet grundskolor är alltså högre än i kostnadsutjämningsmodellens genomsnittskommun²².

Under tidsperioden 2020-2022 genomför Region Gotland ett effektiviseringsprogram på 200 miljoner kronor. Barn- och utbildningsnämnden har fått ett sparbeting på 20 miljoner kronor (av totalt 60 miljoner kronor) för år 2020. Initialt var det planerat att de återstående 140 miljoner kronor för år 2021 och 2022 skulle fördelas ut på nämnderna under budgetarbetet år 2020. Ett nytt beslut om sparbeting har fastställts²³ på en procent lagts på alla nämnder för budgetåret 2021 och för BUN motsvarar detta 12,3 miljoner kronor på nettobudgeten. BUN vill att besparingen ska hanteras generellt enligt modellen ”generell besparing”. Budgetberedningen är fördröjd på grund av coronapandemin och budget för 2021 ska beslutas i november. Det slutliga effektiviseringsbehovet för 2021 och 2022 har ännu inte fastställts av regionfullmäktige. Hur stort effektiviseringskravet för kommande år blir har ännu inte beslutats. Troligen blir barn- och utbildningsnämnden, liksom övriga nämnder i Region Gotland, berörda av ytterligare effektiviseringar framåt.

5. Varför behövs en ny organisation?

Förskolan och grundskolan behöver förändras för att möta de utmaningar som beskrivits ovan. Målet är att nå fram till en kostnadseffektiv och väl kompetensförsörjd²⁴ för- och grundskoleorganisation med pedagogiskt och ekonomiskt bärkraftiga skolenheter. Sättet att organisera enskilda skolor spelar också roll för hur bra det går för eleverna. Viktiga faktorer bakom framgångsrika skolor²⁵ är exempelvis ett stabilt och långsiktigt ledarskap och rektor som formulerat tydliga mål och riktning för skolan samt lärarna som arbetar tillsammans utifrån samma förståelse av uppdraget.

I den framtida förskole- och grundskoleorganisation är målsättningen att det ska finnas en tydlig strategisk användning av skolledning samt av pedagogiska och ekonomiska resurser. Förskoleenheter med flera avdelningar ska stärka möjligheten att erbjuda attraktiva tjänster och därmed ökar möjligheterna att få en stabil personalgrupp. Lärare ska kunna arbeta tillsammans i lag runt planering, undervisning, utvärdering och utveckling. Det ska finnas större möjligheter till att skapa attraktiva och hållbara tjänster för skolledare, pedagoger och övrig personal på en enda skola. Skolledning, elevhälsopersonal och andra stödfunktioner ska kunna vara mer närvarande då de inte ska behöva dela sin tid geografiskt med resande under arbetsdagen som följd. Det ska finnas mindre behov av korttidsvikarier än idag då en större organisation inte är lika sårbar, vilket också ger mer trygghet och kontinuitet. Organisationsförändringen ska skapa större förutsättning för att eleverna ska få en likvärdig utbildning av god kvalitet. Den nya organisationen ska ge möjlighet att minska verksamhetsresor dagtid samt att effektivisera skolskjutsresandet.

6. Vägledande strategi för lösningar

Organisationsförslaget grundar sig på slutsatserna som dras i nulägesbeskrivningen och ett antal vägledande strategier för lösning som togs fram under våren 2020.

²² Uppdraget omfattar både för- och grundskola. Kostnadsutjämningsystemet är endast redovisat för grundskolan med ett visst antal enheter vilket medför att förskolans kostnader inte kan jämföras på samma sätt.

²³ RS 2020-05-27 §156

²⁴ Med väl kompetensförsörjd avses behöriga och legitimerade lärare i alla ämnen.

²⁵ Rapport från översynen - del 1 nulägesbeskrivning sid 15-16

För att möta kraven på likvärdighet och kvalitet i utbildningen behöver Region Gotland säkerställa; barn och elevers måloppfyllelse, framtida kompetensförsörjningsbehov samt hållbart ledarskap. För detta behövs en, för hela Gotland, ändamålsenlig organisationsförändring, som även ger en ekonomi i balans, utifrån följande strategier²⁶:

Barn och elevers måloppfyllelse

- Samtliga enheter och verksamheter ska ha en god lärmiljö med anpassade och ändamålsenliga lokaler.
- Förskolorna ska sträva efter att följa Skolverkets riktmärke kring barngruppernas storlek²⁷. (Begreppet barngrupp ska inte förväxlas med antal avdelningar och maximalt antal barn per förskola då detta styrs av de fysiska förutsättningarna medan barngruppsstorleken är en organisatorisk fråga som till stor del bygger på bemanning.)
- Sträva efter barn och elevsammansättningar som minimerar segregation och socioekonomisk polarisering.
- Öka andelen förskollärare och lärare, med behörighet, på alla enheter.
- Eftersträva åldershomogena undervisningsgrupper i alla årskurser F-6²⁸.
- Alla undervisningsgrupper i årskurserna 7–9 ska vara åldershomogena och även eftersträva elevantal för minst två paralleller.
- Skapa en organisation där eleverna har en ökad tillgång till elevhälsans kompetenser²⁹. Detta skapar samtidigt attraktivare tjänster.
- Säkerställa tillgången av särskilt stöd för barn och elever i behov av detta.
- Minska de elevrelaterade resorna för att få undervisning på annan skola.
- På grundskolan eftersträva att enheterna har tillgång till specialsalar, allra minst idrottssal och helst även sal/salar för slöjd och övriga praktiskestetiska ämnen.

Framtida kompetensförsörjningsbehov

- Säkerställa kopplingen mot kompetensförsörjningsplanen och även utveckla ytterligare idéer/aktiviteter för att attrahera och bibehålla lärare för Gotland.
- Ha en organisation som ökar lärares möjligheter att arbeta mer tillsammans/kollegialt för att öka det gemensamma lärandet och skapa samsyn kring uppdraget: undervisningens innehåll och former³⁰. Detta med målet att öka elevernas måloppfyllelse och kunskapsresultat. Förskolan bör då organiseras med minst två och helst tre eller fler avdelningar per enhet.

²⁶ Datum för BUN då dessa informerats om: 14/5 2020

²⁷ Barngruppernas storlek har betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande. Det är flera faktorer som styr när en barngrupp kan anses vara lagom stor. När man planerar barngruppers storlek och sammansättning är det viktigt att väga in de här kvalitetsfaktorerna: Personalens kompetens, personaltäthet, sammansättning och antal barn i grupperna samt inne- och utemiljön. För barn mellan ett och tre år kan ett riktmärke för barngruppens storlek vara sex till tolv barn. För barn mellan fyra och fem år kan ett riktmärke vara nio till 15 barn. Riktmärkena är inte tvingande. De ska användas som något att förhålla sig till och vara ett stöd för att skapa lagom stora barngrupper. Skolverket "Så här fungerar förskolan"

²⁸ Åldersblandade grupper nämns som en orsak till de fallande resultaten i PISA-undersökningen utifrån att enskilt arbete är vanligt i åldersblandade grupper. Förvaltningens bedömning är att åldershomogena klasser måste bestå av i genomsnitt minst 15 elever för att vara socialt och ekonomiskt bärkraftig.

²⁹ För elevhälsans insatser ska det finnas tillgång till medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska kompetenser.

³⁰ Skapa förutsättningar för lärare att tillsammans planera, undervisa, utvärdera och utveckla arbetet. Att reflektera över sin pedagogiska praktik är nödvändigt för att kunna utveckla förskola och grundskola. Se beskrivningen av framgångsrika skolor på sidan 16 i "[Rapport från översynen - del 1 nulägesbeskrivning](#)".

- Samarbete mellan förskola och grundskola (främst förskoleklass till år tre med tillhörande fritidshem) måste beaktas, genomlysas och möjligen utvecklas för att eventuellt på detta sätt kunna skapa, på alla sätt, bärkraftiga enheter.
- Skapa attraktiva arbetsplatser där heltidstjänster i högre grad kan erbjudas.

Hållbart ledarskap

- Bygga en organisation som utgår från faktorerna för framgångsrika skolor³¹ i betydelser en organisation som ger förutsättningar för hållbart ledarskap och ökar rektors möjlighet att dagligen leda/styra verksamheten. Två alternativ har framkommit i dialog med rektorerna. Antingen enheter stora nog att ge ledningsresurs i form av rektor och minst en biträdande rektor alternativt områden, bestående av flera enheter, stora nog för motsvarande organisation. Med detta skapas förutsättningar för ledningsteam på alla enheter.
- Skapa en organisation där det finns tillgång till adekvat administrativt stöd för rektor.

Övriga faktorer

- Avveckla alternativt ersätta temporära lokallösningar med permanenta lokaler (exempelvis paviljonger med tidsbegränsade bygglov).
- Säkerställa att lokaler för elevhälsa uppfyller lagkraven.
- Utredda konsekvenser i förhållande till barn- och landsbygdsperspektiven där bland annat Servicestrategin ska ligga till grund och då med särskilt fokus på delen kring antal utbudspunkter och serviceverksamheter i relation till skälig tillgänglighet i tid³².
- Utifrån redan gällande och beslutade riktlinjer för skolskjutstider säkerställa att dessa efterlevs.
- Nogsamt följa utvecklingen av och beakta alternativ för fjärrundervisning där detta är möjligt som ett komplement till långa restider.

³¹ Studien "Att organisera för skolframgång" (2017). Forskningsprojekt som studerat organiserandet av enskilda skolor och kommit fram till att sättet att organisera spelar en avgörande roll för elevernas resultatutveckling.

³² "Det innebär att serviceverksamheter måste utvecklas och förändras för att möta dessa utmaningar. Det kan delvis behöva ske genom strukturella förändringar av verksamheter, där Region Gotlands relativt sett många utbudspunkter inom vissa serviceverksamheter blir färre, men utan att riskera en skälig tillgänglighet i tid." Strategin "Ett långsiktigt hållbart serviceutbud på Gotland 2019-2030" (RS 2012/439), sidan 20.

6.1 Enheter som idag inte uppfyller de vägledande strategierna

Följande enheter uppfyller inte de uppsatta strategierna, främst när det gäller barn- och elevantal och eller på grund av tidigare beslut/direktiv i regionfullmäktige och barn- och utbildningsnämnden.

Förskolor:

Bryggaren förskola, Visby
Eskelhem förskola
Hemse förskola/Högby, (under uppbyggnad)
Garda förskola
Havdhem förskola
Sanda förskola
Skräddaren förskola, Visby
Vänge förskola
Västerhejde förskola /Torpet, Vibble
Öja förskola

Grundskolor:

Endre skola
Eskelhem skola
Fårösundskolan
Garda skola
Humlegårdskolan, Visby
Havdhem skola
Kräklingbo skola
Sanda skola
Stenkyrka skola
Stånga Skola
Vänge skola
Öja skola

7. Gotland som helhet

7.1 Gotlands skolstruktur

I nulägesrapportens del 1 förs ett resonemang om skolstorleken³³. Region Gotland har, som tidigare nämnts, många små skolenheter runt om på ön. Över en tredjedel av dem har ett elevtal på 32-99 elever per skola (5-14 elever per årskurs) vilket ger särskilda utmaningar både ur ett kvalitetsperspektiv såväl som ur ett kompetensförsörjningsperspektiv och ekonomiskt perspektiv³⁴. Det finns redan politiskt tagna beslut på att gå mot större bärkraftiga skolenheter inom Region Gotland. En konsultrapport om framtidens skola i Bollnäs kommun³⁵ stödjer utbildnings- och arbetslivsförvaltningens uppfattning om att man behöver komma upp i ett visst elevtal för att uppnå olika fördelar för att säkra kvalitet i utbildningen. "... en F-6 skola med 80 elever har svårt att klara det väsentliga för hög kvalitet i meningen 'skapa organisation som ger förutsättningar för lärare att tillsammans planera, undervisa, utvärdera och utveckla. Med 120 elever kan det troligen fungera men 240 elever är att föredra då det ger möjlighet till parallella klasser i årskurserna'".

I Sveriges Kommuners och Landstings utredning från år 2018³⁶ görs ett försök till klargörande definition av liten och stor skola. Om man utgår från den definitionen där de "minsta" skolorna har 0-99 elever, "små" skolor har 100-199 elever, "medelstora" har 200-399 elever och de "stora" har mer än 400 elever, så kan man konstatera att Region Gotland har fler enheter som tillhör kategorin "minsta" än genomsnittet. Läsåret 2017/18

³³ "Rapport från översynen - del 1 nulägesbeskrivning" sid 15 och 27

³⁴ Beprovad erfarenhet och forskning visar att en skola med få elever är mer sårbar vad gäller kvalitet. Se resonemang i "Rapport från översynen - del 1 nulägesbeskrivning" sid 15-16

³⁵ Sweco, 2012.

³⁶ "Om sambandet mellan skolstorlek och utbildningsresultat" (2018).

var andelen skolor tillhörande kategorin ”minsta” i riket 25,5 procent medan Region Gotland läsåret 2019/20 hade motsvarande 39 procent (12 av 31 enheter³⁷). Region Gotland hade det läsåret 26 procent som tillhör kategorin ”små” (åtta stycken), 29 procent ”medelstora” (nio stycken) och sex procent ”stora” (två stycken). Landets fördelning läsåret 2017/18 var utöver de ”minsta” fördelade enligt: 28,3 procent ”små”, 34 procent ”medelstora” och 12,2 procent stora. Den föreslagna organisationen för grundskolan skulle förändra fördelningen på följande sätt: fem procent i kategorin de ”minsta” (en av 22), 45 procent ”små” (tio stycken), 36 procent medelstora (åtta stycken) och 14 procent stora (tre stycken). Byte av kategori sker i så fall på fyra grundskolor där Garda och Havdhem skolor går från kategorin de ”minsta” till ”små” och Romaskolan från ”medelstor” till ”stor.” En skola går åt andra hållet, det vill säga byter nedåt på skalan. Det är Fåröskolan som går från att tillhöra ”små” till att tillhöra kategorin ”minsta”.

Det finns inget som säger att ”små” enheter alltid kostar mer eller är sämre än ”stora”, även om den ekonomiska bärkraften hos mindre skolenheter är sämre och de är mer sårbara vad gäller kompetensförsörjning och därmed kvalitet. Att ha många skolenheter kostar dock normalt sett mer än att ha färre, i synnerhet om flera av dem behöver byggas till, anpassas eller kräver stora underhållsinsatser för att bli fullgoda - vilket är fallet för flera av Region Gotlands skollokaler idag.

På sju av Region Gotlands skolenheter sker undervisningen i åldersblandade klasser där två eller tre årskurser får undervisning tillsammans av en lärare, som en konsekvens av skolornas storlek.

Utöver detta genererar också många små skolenheter ökade logistiska svårigheter, personella behov och med det även kostnader. Detta gäller bland annat måltidsverksamhet, städ, transporter, lokalförvaltning vaktmästeri med mera.

---

³⁷ Grundskolor med Region Gotland som huvudman. Resursskolor ej medräknat då dessa måste anses utgöra undantag.

7.2 Servicestrategin och dess ambitioner

Den av regionfullmäktige beslutade servicestrategin fastställer vilken typ av service (samt även förskola och grundskola från förskoleklass till år 6 samt år 7 till 9) som ska finnas tillgänglig för olika geografiska serviceområden på Gotland. Allt detta under förutsättning att kvaliteten kan säkerställas. I serviceområden med "Närservice" ska förskola finnas tillgänglig samt grundskola från förskoleklass upp till årskurs 6. I serviceområdena "Fyra väderstreck" ska skola med högstadium finnas tillgängliga, det vill säga årskurserna 7–9. Om man sammanställer dagens antal skolor utifrån servicestrategins karta för "Närservice" så finns det i alla områden, med undantag för Storsudret och Östergarnslandet, fler skolor än vad servicestrategin har satt som lägsta nivå. Att förslaget ändå frångår servicestrategin inom dessa två områden beror på att rimlig tillgänglighet i tid i förslaget likställts med de gällande reglerna för skolskjuts, i kombination med övriga delar av de vägledande strategierna. Detta med en framtidssäkring av kvaliteten på verksamheterna som grund.

Minsta möjliga antal skolor för Gotland, enligt strategin, sammanfaller i stort sett med utjämnningssystemets uträknade siffra på 24 grundskolor. Detta under förutsättning att det är en grundskola per område i alla områden förutom Visby. När det gäller högstadieskolor så finns det idag tio på ön varav tre fristående. Servicestrategins "Fyra väderstreck" lägger lägstanivån till en högstadieskola per väderstreck (område). I dagsläget innebär det att Gotland har en högstadieskola mer än lägstanivån i servicestrategin på norra Gotland och fem fler än strategins minimikrav i det västra området. Alla tre fristående grundskolor med år 7–9 återfinns i detta område då de ligger i Visby

Servicestrategin anger bland annat att: "Strukturella förändringar ska landsbygdssäkras och ske mot bakgrund av de utmaningar, gemensamma utgångspunkter, verktyg och de serviceområden som servicestrategin fastställer. Med hänsyn till de ekonomiska utmaningarna är det särskilt viktigt att en strukturell effektivisering föregås av en ekonomisk konsekvensanalys av effekterna till följd av en förändring. De negativa effekterna av en strukturell effektivisering på tillgänglighet i tid kan i varierade mån kompenseras med en utvecklad kollektivtrafik och skolskjutsverksamhet. Den måste därför även inkludera förändringens påverkan av transportbehoven och kostnaden för att hantera detta. Likaså måste även en förändrad miljöpåverkan beaktas."

Vid förändring av serviceverksamheternas geografiska struktur ska också följande faktorer beaktas:

- Den totala transporttiden och/eller antalet transporterade kilometer för invånarna ska minimeras, det vill säga utgångspunkten är var inom serviceområdet invånarna bor och inte dess geografiska mittpunkt.
- Samordningen med naturliga pendlingsflöden, så att servicepunkten så långt som möjligt finns lokaliserad längs dessa eller på platser där skola och arbetsställen finns i större omfattning”.

7.3 Skolvalet 2020

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen rapporterar årligen till barn- och utbildningsnämnden (BUN) om utfallet av senaste skolvalet till förskoleklass. Statistiken kring skolvalet 2020³⁸ till förskoleklass visar att det var 650 elever som började förskoleklass till innevarande års hösttermin på Gotland. 559 elever valde kommunal förskoleklass och av dessa valde 119 elever en annan kommunal skola än sin hemskola – en andel som motsvarar 18 procent.

Här följer några exempel:

- i upptagningsområdet till Stenkyrka skola valde 5 av 13 elever en annan skola än hemskolan
- i Vänge skola var det 7 av 19 i upptagningsområdet som valde annan skola än hemskolan
- i Sanda skolas upptagningsområde valde 14 av 30 annan hemskola
- i Endre skolas upptagningsområde valde 5 av 13 annan skola än hemskolan denna gång och
- i upptagningsområdet för Eskelhem skola valde 7 av 13 annan skola än hemskolan

Man kan även se samma trend som tidigare år när det gäller att välja en fristående skola - cirka 15 procent eller 92 elever valde detta alternativ år 2020.

Även inför skolvalet till högstadiet kan man se samma tendenser som tidigare, nämligen att elever i årskurs 7 runt om på ön gärna söker sig till de två högstadieskolorna i Visby. Det handlar om ungefär 13 procent av årskullen motsvarande knappt 75 elever. 102 elever har valt fristående högstadieskola vilket motsvarar 17 procent.

Exempel på högstadieskolor där elever i årskurs 7 valt annan skola än hemskolan är: Fårösundsskolan, där 16 av 19 elever i upptagningsområdet valde en annan skola än hemskolan. På Klinteskolan valde 20 av 40 elever annan högstadieskola. Klinteskolan fick tillflöde på en elev via fria skolvalet. På Solklintsskolan i Slite valde 17 av 57 hemskolan, men samtidigt fick skolan ett tillflöde på elva elever från andra skolor via det fria skolvalet.

7.3.1 Vad är viktigt för elever och föräldrar?

I samband med sportlovet under våren (i samband med att coronapandemin startade) gick en enkät ut till alla vårdnadshavare inom förskola och grundskola samt elever i årskurserna 5-9 och år 1 på gymnasiet. De svarande fick värdera ett antal faktorer som är de viktigaste i den bästa skola svarande kan tänka sig. I de yngre åren, förskoleklass till och med år 4, har klasserna svarat gemensamt under ledning av en pedagog. Där har svaren röstats fram med

---

³⁸ BUN 2020/634

hjälp av majoritetsbeslut i varje klass som besvarat enkäten. Svarstiden var en dryg vecka för eleverna och sammanlagt cirka tre veckor för vårdnadshavare. Enkäten gick ut till drygt 4300 vårdnadshavare i förskolan varav 731 svarade. Inom grundskolan gick den ut till drygt 10 000 vårdnadshavare varav 1311 svarat. I de yngre åldrarna gick den ut till knappt 150 grupper där 106 svarat och bland de äldre eleverna gick den ut till drygt 3 250 elever och 583 svarade. Då svarsfrekvensen i flera av grupperna varit låg kan inte allt för stora slutsatser dras, men ger indikationer som ligger i linje med tidigare studier och erfarenheter bland förskolans och grundskolans personal. Det som värderats högst bland vårdnadshavare till barn i grundskolan var i fallande ordning: "Att vi känner oss trygga med verksamheten", "Att det finns utbildade och behöriga pedagoger", "Klassens storlek", "Trivsamt och ändamålsenlig arbetsmiljö", "Att skolan uppvisar goda elevresultat" och slutligen: "Skolmaten". De sju viktigaste faktorerna för barn i yngre åldrar (förskoleklass – årskurs 4) var (i fallande ordning): "Att lärarna är duktiga på sina ämnen och bra på att lära ut", "Skolmaten", "Engagerade lärare som ser mig och får mig att vilja lära mig mer", "En skolgård med möjligheter till många olika aktiviteter", "Att du eller en kompis kan få den hjälp just du eller han/hon behöver för att klara skolarbetet", "Att det finns tillräckligt många kompisar att välja mellan" och "Miljön i klassrummet". De sju viktigaste faktorerna för barn i äldre åldrar (åk 5–åk 1 på gymnasiet) var (i fallande ordning): "Att lärarna är duktiga på sina ämnen och bra på att lära ut", "Engagerade lärare som ser mig och får mig att vilja lära mig mer", "Skolmaten", "Att du eller en kompis kan få den hjälp just du eller han/hon behöver för att klara skolarbetet", "Miljön i klassrummet", "Att det finns en skolsköterska och en kurator som du kan gå till" samt "Att det finns grupprum". Skolskjutstider var ingen faktor som hamnade bland de viktigaste faktorerna i någon svarsgrupp.

7.4 Möjligheter för fristående aktörer att etablera skolverksamhet

Fri etableringsrätt råder för utbildningsverksamhet. Möjligheter finns för fristående aktörer att ansöka om tillstånd för förskola, fritidshem, barnomsorg och grundskola på Gotland. Gällande de tre förstnämnda verksamheterna är det Region Gotland genom barn- och utbildningsnämnden som bedömer och godkänner en ansökan. Vad gäller grundskoleverksamhet är det Skolinspektionen som bedömer ansökan utifrån gällande lagstiftning. Myndigheten skickar sedan ut ansökan på remiss till kommunen som får yttra sig. En möjlig konsekvens av den nu föreslagna förskole- och grundskoleorganisationen är att det kan starta upp ny fristående skolverksamhet på ön och att föräldrar väljer att placera sina barn i denna. Bland annat skedde så i Gothen 2017/18, där den kommunala förskolan avvecklades och en fristående aktör tog över. Eventuella nya etableringar från fristående aktörer är inte något utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tagit med i barn- och elevtalsberäkningarna för det nya organisationsförslaget, utan förslaget bygger på en analys av uppdraget och de strategier och perspektiv som måste vägas in utifrån idag gällande förutsättningar, barn- och elevtal. Skulle små fristående skolor etableras som en reaktion på förslagets genomförande skulle de självklart påverka barn- och elevtalen i omkringliggande enheter och rimligtvis också präglas av samma förutsättningar som påverkar likvärdighet och kvalitet i kommunal verksamhet.

7.5 Regional utvecklingsstrategi

Arbeten med övergripande strukturer pågår inom Region Gotland genom en regional utvecklingsstrategi (RUS): *Vårt Gotland 2040*, med år 2040 som främre tidshorisont. Den ska ersätta det gällande regionala utvecklingsprogrammet *Vision Gotland 2025*. Då detta arbete sker i nutid har endast avstämning skett mot hur långt man kommit, inför detta organisationsförslag.

7.6 Samhällsplaneringens inverkan på skolstrukturen

Arbetet med revideringen av nuvarande översiktsplan (ÖP), *Bygg Gotland 2010-2025* pågår också. Den reviderade översiktsplanen förväntas att antas av regionfullmäktige första halvåret 2023, även den med perspektiv på år 2040.³⁹ Även detta arbete pågår i nutid och har också det endast kunnat stämmas av mot nuläget i utbildnings- och arbetslivsförvaltningens arbete.

Översiktsplanen "Bygg Gotland" utgick från det regionala utvecklingsprogrammet *Vision Gotland 2025* och dess uppsatta mål för Gotlands regionala utveckling. I "Bygg Gotland" anges områden bland annat för bebyggelseutveckling. De huvudsakliga större planeringsinsatserna bör enligt nuvarande översiktsplan ske i och omkring de större orterna i de utpekade serviceområdena och i Visbyområdet. Som del i nu gällande översiktsplanen för Gotland finns det fördjupade översiktsplaner för 13 områden på Gotland. Sedan 2010 har fördjupade översiktsplaner tagits fram för Storsudret och Burgsvik, Östergarnslandet och Katthammarsvik, samt Fårö som möjliggör bland annat för nya bostäder. *Program Klintehamn 2030* godkändes 2019 och ger ramen för utveckling av Klintehamn, bland annat med målet att öka invånarantalet med 1500 personer. Sammantaget utgör dessa styrdokument ramverket för bebyggelseutvecklingen på Gotland fram till dess att revideringen är klar.

När det gäller pågående större bebyggelseprojekt på ön är det enskilt största området utvecklingen av Visborg i södra Visby som är under pågående detaljplanering, samt förtätning av Gråboområdet och området runt Torslunden.

Ur ett övergripande perspektiv är områden i och nära Visby de vanligast förekommande för nybyggnation. Gällande större etableringar av permanentboende. Exempel på detta är Väskinde/Lummelunda, Bro, Träkumla och Stenkumla. Översiktsplanen med dess fördjupningar samt utvecklingsprogrammet för Klintehamn möjliggör även nyetablering av bostäder och verksamheter på andra delar av ön. Exempel på detta är Fårö/Fårösund, Östergarnslandet och Öja. Till viss del måste vatten- och avloppsfrågor dock först lösas. I områdena finns också ett stort intresse för deltidsboende. Ökningarna av permanentboende, inom överskådlig framtid, bedöms inte bli större än vad som beräknas kunna inrymmas inom förslaget för ny planerad för- och grundskolestruktur.

En metod att stimulera tillväxten på olika delar av Gotland har varit med hjälp av dubbel markanvisning. De första, och än så länge enda, avtalen handlar om garanterad byggnation i Klintehamn respektive Hemse, men då även i Visby. Byggnation har ännu inte påbörjats men kommer förmodligen att göra det inom utsatt tid. Antalet bostäder inom avtalen utanför Visby är inte av den storleksordningen att det påverkar den föreslagna skolstrukturen på nämnda platser. I Visby är det ett område inom Terra Nova som är aktuellt. Hänsyn är tagen till denna bostadsökning i planeringen för ny organisation inom förskola och grundskola.

7.7 Tidigare omorganisationer och erfarenheter

Skolorganisationen på Gotland har (likt många andra kommuner) genomgått flera större omorganisationsprojekt – senast två gånger under 2000-talet: *Skola Gotland 2008*⁴⁰ och *Skola Gotland Visby med närområden*⁴¹ (beslutad 2011). Under 2000-talet har även enskilda skolnedsättningar skett mot bakgrund av framför allt minskade elevtal och därmed andra

³⁹ Översiktsplan Gotland 2040. Beslut om denna tas i regionfullmäktige den 14 december 2020.

⁴⁰ Hela grundskoleorganisationen på Gotland med riktning mot år 2012 (BUN 2006/128)

⁴¹ Med fokus på förändringsbehoven i Visby och även Västerhejde skola för att klara tillväxten i bland annat Vibble (BUN 2010/180)

ekonomiska förutsättningar. Även förskoleorganisationen har förändrats där nedläggning gjorts av enstaka förskolor mot bakgrund av regionfullmäktiges tidigare beslut att gå mot mer pedagogiskt och ekonomiskt bärkraftiga enheter⁴² då en- och tvåavdelningsförskolor haft svårigheter att uppnå de krav som läroplan och skollag ställer på systematiskt kvalitetsarbete. Det har också funnits organisatoriska sårbarheter och enheterna har varit svåra att få god ekonomi i.

År 2016 beslutade BUN att avveckla den kommunala pedagogiska omsorgen med dagbarnvårdare⁴³. Detta för att efterfrågan av denna tjänst var liten. Att också själva verksamheten var liten (tre medarbetare) skapade en ohållbar arbetssituation med långa arbetsdagar och mycket ensamansvar samt en ohållbar ekonomi.

Den första januari 2016 genomfördes en sammanslagning av de två dåvarande förvaltningarna barn- och utbildningsförvaltningen och gymnasie- och vuxenförvaltningen. En gemensam förvaltning med namnet utbildnings- och arbetslivsförvaltningen skapades men två nämnder behölls. Målet med sammanslagningen var en gemensam och mer sammanhållen organisation inom utbildningsområdet men också besparingar då antalet tjänster minskades inom den centrala förvaltningen. Besparingen planerades till cirka 3,5 miljoner kronor under 2016 och utfallet blev enligt plan. På helårsbasis blev besparingen dryga fem miljoner kronor.

Tyvärr saknas en dokumenterad uppföljning, utvärdering och djupare analys av Gotlands kommuns tidigare skolnedläggningar och dess påverkan på samhället. Förvaltningens målsättning är att eventuella framtida nedläggningar ska följas upp efter cirka två år.

8. Förslag på ny förskole- och grundskoleorganisation

8.1 Skolor F-6 och 7-9 är den huvudsakliga organisationsidén

Under relativt många år har förskolor och grundskolor på Gotland varit indelade i linjer. Detta för att säkerställa en helhetssyn och ett helhetsansvar för alla barn och elevers utveckling i åldersspannet 1–16 år, det vill säga från start i förskola och hela vägen till och med år 9. Även framöver ska enheterna organiseras så att ledare och medarbetare kan samverka i nätverk samt på ett sådant sätt att överlämningar och övergångar kan säkerställas mellan olika skolformer och enheter. Förslaget nämner inte exakt hur - det överlämnas till avdelningscheferna i förskolan och grundskolan att vidare utveckla och bestämma i samarbete med övrig förvaltningsledning.

Förslaget innebär förändringar vad gäller förskolornas organisation om än inte i samma utsträckning som för grundskolans. Den geografiska spridningen av förskolor efter genomfört förslag bedöms vara fortsatt god. Styrande för förskolornas organisering har varit motsvarande parametrar som i grundskolan, men mest kritiskt för förskolan är enheternas storlek – att gå mot större bärkraftiga enheter. Dock finns det ett antal förskolor med endast två avdelningar kvar inom ramen för förslaget. I organisationsförslaget finns undantag från det tidigare inriktningsbeslutet om att en förskola ska ha koppling till minst en F-3 grundskola, då F-3 inte ses som en hållbar organisationslösning som helhet. Det innebär att det på vissa orter kommer att finnas solitära förskolor utan anknytning till en närliggande grundskola i kombination med att de endast har två avdelningar. Detta gäller Eskelhem, Vänge och Öja.

⁴² RS 2016/7

⁴³ Verksamheten finns i fristående regi.

För de lägre åldrarna ska organisationer med elever i förskoleklass upp till år 6 (F-6) vara den huvudsakliga organisationsidén, men även skolor F-3 och 4-9 kan i vissa fall förekomma. Den huvudsakliga målsättningen är också två paralleller även fast många undantag från det fortfarande kommer finnas.

På de grundskolor som i förslaget får ett utökat antal elever kommer också fritidsverksamheten⁴⁴ att utökas. Den huvudsakliga organisationsmodellen för fritidshemmens verksamhet fortsätter att vara på och i nära samarbete med respektive grundskola. Inom vissa områden förlängs dock avståndet per automatik också till fritidshemmen i och med förslaget. Olika alternativ ses här av förvaltningen. För att kunna behålla en god samhällsservice för vårdnadshavare/elever i berörda områden skulle Region Gotland istället kunna erbjuda del av fritidshemsverksamhet på ytterligare en plats utöver grundskolan. Verksamheten skulle kunna bedrivas i förskolans lokaler och med personal från både förskola och/eller grundskola. Ett annat alternativ är att starta öppen fritidsverksamhet (ofta kallat fritidsklubb)⁴⁵ i samarbete med förskolan. På vissa skolor skulle skolskjuts kunna erbjudas från fritidshemmet. Detta skulle i så fall samordnas med högstadiets skolskjutsar, som lämnar högstadieskolorna knappt två timmar efter låg- och mellanstadiets. Då vissa enheters högstadieelever åker kollektivtrafik är denna lösning inte möjlig på alla skolor i förslaget. Förvaltningen behöver fördjupa sig i att hitta lösningar för fritidsverksamheten i samråd med berörda enheter, innan beslut fattas. Det är en extra stor utmaning att bemanna alla fritidshem med behöriga lärare då bristen på lärare i fritidshem är den enskilt största kategorin inom läraryrket.

Den nya förskole- och grundskoleorganisation presenteras nedan som en sammanfattning. Förslaget innebär att Visby med omnejd får 19 förskolor och 12 grundskolor. Norra Gotland får sammanlagt 5 förskolor och 4 grundskolor. På Mellersta Gotland blir antalet 8 förskolor och 3 grundskolor. Södra Gotland 6 förskolor och 3 grundskolor. (Alla dess avser enheter i kommunal regi och exklusive resursskolor.) Då elevpengen följer med eleverna får den mottagande skolan en utökad ekonomisk ram vilket ger möjligheter till antingen utökad bemanning eller satsningar på andra områden.

Det bedöms alltså inte vara ett tillräckligt kvalitativt och hållbart alternativ att fortsätta driva förskolorna Bryggaren och Linden, båda i Visby samt skolorna i Endre, Eskelhem, Fårösund (högstadium – årkurs 7 till 9), Kräklingbo, Sanda, Stenkyrka, Stånga, Vänge och Öja.

⁴⁴ Fritidshem erbjuds barn upp till och med vårterminen då eleven fyller 13 år, vilket för de flesta elever innebär till och med årskurs sex. I första hand erbjuds plats på den grundskola där barnet är inskrivet.

⁴⁵ Öppen fritidsverksamhet under den skolfria delen av skoldagen för elever i åk 4-6. Får erbjudas istället för fritidshem från och med höstterminen då eleven fyller 10 år till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år om inte särskilda skäl finns (exempelvis att eleven på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem)

Mer ingående beskrivningar av förslagen på enhetsnivå presenteras i bilagorna 1-9. I varje förslag som rör en sammanslagning presenteras befintlig organisation som ett alternativ i respektive enhets bilaga.

8.2 Föreslagna förändringar – Visby, Väsby och Västerhejde

Flera delar av förslagen i Solbergalinjens område bygger på att Alléskolan renoveras och byggs till (alternativt byggs ny). Om den planerade om- och utbyggnationen (nybyggnationen) inte genomförs eller återigen skjuts på framtiden kommer punkterna i förslaget gällande Lindens förskola, Humlegårdsskolan/Alléskolan samt Endre inte gå att genomföra på presenterat sätt. Alléskolans genomförande påverkar även skolstrukturen i hela Visby med

omnejd och stora delar av förslaget gällande hela detta område måste ses över och beräknas på nytt om arbetet uteblir.

Solbergalinjen

- **Lindens förskola**

Förskolan läggs ned när Alléskolan är färdigställd och Humlegårdsskolans lokaler iordningställda för förskoleverksamhet (inklusive ytterligare en avdelning specialförskola). Planerat till våren 2024. Se bilaga 11.

- **Väskinde förskola**

Förskolepaviljonger med tidsbegränsat bygglov ersätts enligt plan och utökas vilket ger totalt 6-7 avdelningar. Planerat till 2024.

- **Väskinde skola**

Skolan anpassas i nära samverkan med förskolepaviljongernas ersättande. Flexibilitet måste här skapas för organisationen som helhet. Anpassningarna görs för att skolan ska kunna bli fullt ut två paralleller F-6 för motsvarande cirka 350 elever. Denna anpassning behöver göras oavsett förändringar av skolorganisationen enligt förslaget. Detta med anledning av upptagningsområdets bedömda expansion av bebyggelse (Statisticons befolkningsprognos). Planerat till höstterminen 2021.

- **Tjelvarskolan, Polhemskolan, Norrbackaskolan, S:t Hansskolan, Alléskolan**

Tjelvarskolan och Polhemskolan bildar ett skolområde (en rektor). Norrbackaskolan och S:t Hansskolan bildar ett skolområde. Alléskolan utgör även fortsättningsvis ett eget skolområde. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Tjelvarskolan**

Skolan görs om till en skola för år F-6. Elever som idag går på Solbergaskolan hör fortsättningsvis till Tjelvar och Polhemskolans skolområde och flyttas i och med beslutet till dessa skolor. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Polhemskolan**

Skolan utökas till två paralleller. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Humlegårdsskolan**

Skolans elever införlivas med Alléskolans efter färdigställd renovering och tillbyggnad av Alléskolan. Planerat till höstterminen 2023.

- **Alléskolan**

Skolans upptagningsområde utökas med A7-fältets bebyggelse. Planerat till höstterminen 2023.

- **Solbergaskola**

Skolan görs om till en skola för år 7–9. Elever år 4–6, idag tillhörande Tjelvarskolans upptagningsområde, hör fortsättningsvis till Tjelvarskolan/Polhemskolans upptagningsområde. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Solbergaskolan**

Skolan blir framöver mottagande skola år 7–9 för Fole skola utöver Alléskolan, Tjelvarskolan, Polhemskolan, Norrbackaskolan, S:t Hansskolan och Väskindeskolan (inklusive merparten av elever som idag tillhörande Stenkyrka skola). Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

Södervärnslinjen

- **Eskelhem förskola**
Förskolan utökas till två avdelningar i befintliga paviljonger. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.
- **Bryggarens förskola**
Förskolan läggs ned. Flexibilitet skapas i Bryggarens lokaler så att dessa kan nyttjas för både förskola, förskoleklass/yngre åldrar beroende på områdets framtida utveckling. Planerat till sommaren 2021. Se bilaga 11.
- **Liens förskola**
Förskolan öppnas åter upp för ordinarie verksamhet efter att den under en period har nyttjats för evakueringar. Detta efter genomfört underhåll och verksamhetsanpassningar för att möta upp behovet från de växande områdena Terra Nova/Gråbo. Planerat till sommaren 2021.
- **Västerhejde förskola/Korallen**
Förskolan har en paviljong med två avdelningar som måste avvecklas 2024 om inte permanent bygglov ges eller nybyggnation sker. Förskoleplatser måste då erbjudas i Visby. Planerat till sommaren 2024.
- **Eskelhem skola**
Skolan läggs ner och eleverna tillhör fortsättningsvis Västerhejde skola. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022. Se bilaga 1.
- **Västerhejde skola**
Skolan för förändrat upptagningsområde och tar emot eleverna idag tillhörande Eskelhem skola F-3. Upptagningsområdet ändras så att elever från Vibble från och med samma läsår hör till Lyckåkersskolan (år F-3) och Södervärnskolan (år 4-9). I och med avvecklingen av paviljonger med tidsbegränsat bygglov blir skolan från och med läsåret 27/28 en parallell F-6. Detta kräver nybyggnation av skola i området eller att ytterligare delar av skolans nuvarande upptagningsområde från och med läsåret 27/28 hör till Lyckåkersskolan (år F-3) och Södervärnskolan (år 4-9). Möjlighet till förskola med tre avdelningar ges i och med detta i hus 03 (Skattkistan). Planerat till start höstterminen 2021 alternativt 2022.
- **Terra Novaskolan**
Lokalerna verksamhetsanpassas för närvarande för att kunna ta emot två paralleller. Efter iordningställande av Bryggarens lokaler ges möjlighet att nyttja dessa för skolverksamhet. Planerat till höstterminen 2021.
- **Terra Novaskolan, Gråboskolan**
Skolorna bildar tillsammans ett gemensamt skol- och upptagningsområde. Tillsammans med Västerhejde skola och Lyckåker har de även fortsättningsvis Södervärnskolan som mottagande skola år 7–9. (Södervärnskolan tar även emot Lyckåkersskolans elever år 4-6). Planerat till höstterminen 2021.
- **Gråboskolan**
Skolans nuvarande upptagningsområde minskas genom att A7-fältets bebyggelse fortsättningsvis hör till Alléskolan. Planerat till höstterminen 2023.

- **Södra Visby**

Området får förändrade upptagnings- och skolområden: Området Vibble ingår i Lyckåker-/Södervärnskolans skolområde. Från och med höstterminen 2027 ingår, om inte nybyggnation av skola sker, ytterligare delar av nuvarande Västerhejde skolas upptagningsområde i Lyckåker-/Södervärnskolans skolområde. Detta ger i så fall ett utökat behov av motsvarande tre klasser 4–6 på Södervärnskolans. Dessa klassrum kan tillskapas i samband med renoveringen av ventilationen/verksamhetsanpassningar. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

8.3 Föreslagna förändringar - Norra Gotland

- **Stenkyrka skola**

Skolan läggs ned. Upptagningsområdet förändras så att elever boende öster om de centrala delarna av Stenkyrka (mestadels i Tingstäde) fortsättningsvis tillhör Fole skola. Elever boende i Ihre och söderut tillhör fortsättningsvis nuvarande Stenkyrkas upptagningsområde som framöver tillhör Väskindeskolan. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022. Se bilaga 2.

- **Lärbro skola**

Skolans upptagningsområde förändras genom att elever boende i Ihreviken och söderut fortsättningsvis tillhör Väskinde skolas upptagningsområde. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Fårösundskolan**

Skolans högstadieslag läggs ner och elever boende i området tillhör fortsättningsvis Solklintskolan 7–9. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 3.

- **Fole skola**

Skolans upptagningsområde förändras så elever boende i Gothem fortsättningsvis tillhör Solklintskolan. Vidare införlivas området runt Tingstäde, idag tillhörande Stenkyrka skola, med Fole skolas nuvarande upptagningsområde. Fole skolas elever har fortsättningsvis Solbergaskolan som mottagande skola år 7–9. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

- **Solklintskolan**

Skolan får ändrat upptagningsområde. Elever boende i Gothem tillkommer. Elever år 7–9 idag tillhörande Fole och Stenkyrka (med undantag för boende i Gothem) hör fortsättningsvis till Solberga. Elever idag tillhörande Fårösundskolan 7–9 tillkommer. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022 för F-6 samt höstterminen 2021 för 7–9 Fårösund.

- **Solklintskolan, Fårösundskolan, Lärbro skola**

Skolorna bildar ett nytt gemensamt skolområde (en rektor). Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.

8.4 Föreslagna förändringar - Mellersta Gotland

- **Endre förskola**

Skolbyggnaden anpassas och bildar förskola med plats för 4–5 avdelningar. Planerat till hösten 2021 alternativt 2022.

- **Sanda förskola**

Förskolan övertar skolans lokaler som verksamhetsanpassas. Paviljong med

tidsbegränsat bygglov avvecklas och även den före detta lärarbostaden lämnas. Förskolan blir även fortsättningsvis fem avdelningar. Planerat till hösten 2022.

- **Dalhem förskola**
Förskolan har delvis verksamhet i paviljonger med tidsbegränsade bygglov som sträcker sig till 2025-08-28. När dessa bygglov går ut finns flera olika alternativ. Ett är att ersätta tillfälliga lokaler med permanenta och då med antingen samma kapacitet som idag eller med utökad kapacitet. Ett annat alternativ är att minska förskolans kapacitet med motsvarande den paviljong som avvecklas och ett tredje att helt avsluta förskolans verksamhet och låta grundskolan nyttja lokalerna.
- **Endre skola**
Skolan läggs ner och elever med undantag för de boende i Barlingbo socken införlivas i Tjelvarskolans/Polhemskolans upptagningsområde med i huvudsak Polhemskolan som mottagande skola. Barlingbos elever hör fortsättningsvis till Dalhem skola. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022. Se bilaga 4.
- **Sanda skola**
Skolan läggs ner och elever boende i området tillhör fortsättningsvis Klinteskolan. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 5.
- **Kräklingbo skola**
Skolan läggs ner och elever boende i området tillhör fortsättningsvis Romaskolan. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 6.
- **Vänge skola**
Skolan läggs ner och eleverna boende i området tillhör fortsättningsvis Romaskolan. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 7.
- **Dalhemskolan**
Skolans upptagningsområde utökas med elever boende i Barlingbo socken. Planerat till höstterminen 2021 alternativt 2022.
- **Romaskolan**
Skolan verksamhetsanpassas för att ge utrymme för två parallella F-9. Denna anpassning behöver göras oavsett förändringar av skolorganisationen enligt förslaget. Detta med anledning av områdets pågående och bedömt fortsatta expansion av bebyggelse och boende (Statisticons befolkningsprognos). Skolans upptagningsområde utökas med elever idag tillhörande Kräklingbo och Vänge. Arbeten påbörjas snarast och bör kunna vara klara under 2021.

8.5 Föreslagna förändringar - Södra Gotland

- **Stånga skola**
Skolan läggs ner. Upptagningsområdet förändras genom att elever boende i Lojsta, Linde och delar av Stånga (denna delning är ännu inte satt men behöver göras så att elevantalet i Garda inte blir för stort) fortsättningsvis tillhör Högby skola. Elever boende i Burs och större delen av Stånga tillhör fortsättningsvis Garda skola. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 8.
- **Öja skola**
Skolan läggs ner och eleverna tillhör fortsättningsvis Havdhem skola. Planerat till höstterminen 2021. Se bilaga 9.

- **Havdhem skola**
Skolans upptagningsområde utökas med elever boende i Fide, Hamra, Vamlingbo, Sundre och Öja. Planerat till höstterminen 2021.
- **Högbyskolan**
Skolans upptagningsområde utökas med elever från Lojsta, Linde och delar av Stånga. Planerat till höstterminen 2021.

9. Skolskjutslösning och effekter av denna utifrån förslaget till ny grundskoleorganisation

En av de grundläggande parametrarna för hur många skolor det ska finnas och var de ska ligga är (i enlighet med tankegången i servicestrategin) hur lång skolväg elever kan ha för att få en rimligt lång skoldag.

Barn- och utbildningsnämnden har tidigare fastställt att maximal restid från hemmet till, respektive från, skolan ska vara högst 60 min för elever i förskoleklass till årskurs 9. Restiden ska endast i undantagsfall överstiga 60 minuter. Varken servicestrategin eller nämndens riktlinjer kring skolskjuts tar hänsyn till elevrelaterade resor till andra skolor under skoldagen. I första rapportens del ett – nulägesbeskrivning, fanns underlag gällande restider för skolskjuts till och från hemmet för läsåret 2018/19 enligt följande:

	F-6	År 7-9
Restid över 60 minuter i ena riktningen	0	7
Restid över 60 minuter i båda riktningarna	0	0
Restid över 45 minuter i ena riktningen	78 ⁴⁶	-
Restid över 45 minuter i båda riktningarna	18	-

Effekterna har i simulerade beräkningar i skolskjutssystemet visat att förslaget på ny organisation är väl genomförbart utifrån gällande riktlinjer. Tabellen nedan visar på effekterna om pågående läsårs elever (2020/21) skulle gå i skolorna enligt det nya förslaget.

	F-6	År 7-9
Restid över 60 minuter i ena riktningen	7	1
Restid över 60 minuter i båda riktningarna	1	0
Restid över 45 minuter i ena riktningen	130	-

⁴⁶ År 71 till antalet i nulägesanalysen men var egentligen 78.

Restid över 45 minuter i båda riktningarna	21	-
--	----	---

Ett undantag har gjorts i beräkningsmodellen för Solklintskolans upptagningsområde. Detta gäller elever på Fårö (år 7-9). Här har använts elever för läsåret 2021/22, då två elever som idag bor på Fårö kommer gå i årskurs 7 detta läsår. Båda dessa elever får i simuleringen skolskjuts med taxi, i samstämmighet med servicestrategins tankegångar om utvecklad skolskjutsverksamhet. Den elev som bor längst från skolan får då 63 minuter i båda riktningarna. Den andra eleven får en skolskjutstid strax under 60 minuter. Tiden för färja är då beräknad till 15 minuter. Denna taxi skulle enligt beräkningen gå i båda riktningarna och generera cirka 17 000 km per läsår. Taxilösning i form av matning till kollektivtrafik har också i beräkningarna gjorts för fyra elever boende i Vamlingbo⁴⁷. Deras restid blir totalt dryga 45 minuter och genererar cirka 2000 km per läsår. Denna typ av taxilösning kan komma att nyttjas i flera fall om restiden med buss blir orimligt lång. I de simuleringar som gjorts kan ytterligare ett eller två områden identifieras där taxilösning skulle göra stor skillnad. Exakt hur dessa riktlinjer skulle kunna komma att se ut är ännu inte fastställt då detta är ett förslag. Möjligheten till taxi är ny och har kommit med den senaste upphandlingen vilket gör att exakta kostnader är svåra att bedöma. För lösningen på Fårö bedöms den dock till cirka 250 000 kronor per helår, exklusive framkörningsavgift.

Vidare kan konstateras att antalet kilometer för skolskjutsarna på Gotland kommer sjunka från cirka 900 000 till cirka 735 000 (varav cirka 20 000 med taxi) per år genom förslaget. Detta då fler elever, efter genomfört förslag, kommer kunna resa med kollektivtrafiken. Detta innebär att de totala skjutskostnaderna inte beräknas överstiga dagens, utan sjunka något, samt att miljöpåverkan minskas gällande skolskjuts i och med förslaget.

Totalt är det cirka 1800 eleverna som har rätt till skolskjuts på Gotland. Sammantaget är det, helt väntat, något fler som får en längre resväg till skolan. Den största ökningen, från 71 till 130, gäller elever i år F-6 som får över 45 minuters resväg en gång per dag. Ökningen med 59 elever inom denna kategori ses ändå av förvaltningen som acceptabel med hänsyn till de övriga fördelarna i förslaget. Antalet som får över 60 minuter kan inte relateras direkt till förslaget utan snarare till tillfälligheter kring var elever bor ett specifikt läsår och därav riktlinjernas utformning om att restiden i undantagsfall kan vara över 60 minuter.

Ett antal elever får kortare resväg till skolan och det handlar då främst om elever i år 7-9. Merparten av dessa bor i Lärbro, Stenkyrka och Fole.

De elevrelaterade resorna, det vill säga resor under skoltid för att få undervisning i vissa ämnen på en annan skola, minskas också avsevärt i och med förslaget. Även detta leder till en minskad miljöpåverkan. Om resorna under skoltid blir många och långa, så blir det också svårare att leva upp till den gällande timplanen⁴⁸ om man inte förlänger skoldagen. Hur detta påverkar varje enskild skolenhet finns angivet i tabellform i bilagorna till respektive enhet.

⁴⁷ Beräkningen är gjord utifrån de elever som idag bor längst söderut på Gotland. Även eventuellt nyinflyttade i Sundre får en skolskjutstid inom utsatta riktlinjer.

⁴⁸ Elever som går i grundskolan har rätt till ett minsta antal garanterade undervisningstimmar per stadium. Timplanen beskriver hur undervisningstimmar ska fördelas mellan de olika ämnena.

10. Vad löser organisationsförslaget?

10.1 Löser förslaget kompetensförsörjningsutmaningen?

Den föreslagna organisationen med färre, men större skolenheter ska öka möjligheter att bemanna förskolor, grundskolor och fritidshem med behöriga lärare. Men självklart kan denna förändring inte självständigt lösa kompetensförsörjningsutmaningen med en ökande lärarbrist. Det krävs många fler åtgärder, likt dem som är beskrivna i utbildnings- och arbetslivsförvaltningens kompetensförsörjningsplan åren 2020-2023⁴⁹, som bygger på de strategier som Sveriges kommuner och regioner (SKR) tagit fram som en vägledning för hela landets strategiska kompetensförsörjning. Förutom de direkta kompetensförsörjningsaktiviteterna krävs också ett aktivt arbetsmiljö- och lönebildningsarbete för att attrahera och behålla lärare. Region Gotland har arbetat med lönebildningsfrågan under flera år – där lärarna har varit en prioriterad grupp. Satsningarna har inneburit att medianvärdena har närmast sig riket och att de för flera lärarkategorier nu ligger i paritet med riket, men det är viktigt att Region Gotland fortsätter att satsa för lönenivåer som kan matcha marknaden. Det kan noteras att det har blivit allt svårare att matcha förväntningar på lönenivåer vid nyrekryteringar - framförallt då det gäller sökande från fastlandet.

Region Gotland strävar efter 100 procents behörighet bland lärarna. En hög andel behöriga lärare och tillräcklig storlek på våra skolenheter är det som borgar för en ökad kvalitet och likvärdighet i utbildningen och därmed förutsättningarna för elevernas måluppfyllelse. Erfarenheter visar att en skola med få elever är mer sårbar vad gäller kvalitet. Faktorer i form av andel behöriga lärare, upp- och nedgångar i elevflöden, fritt skolval, elevers behov av särskilt stöd och tillgång till elevhälsa har större effekter på kvaliteten i en liten skola.

De föreslagna organisationsförändringarna bedöms ”frigöra” motsvarande ett 40-tal heltidstjänster inom grundskola och fritidshem när skolor slås samman. Med det menas att lärare på skolenheter som avvecklas har möjlighet att jobba på en annan skola som utökat sin verksamhet. Antingen genom att undervisa i en klass som tillkommer eller utökas eller i vissa fall ersätta en lärare som går i pension. Av 40-talet lärartjänster är det idag 27 inom F-6 och 10 tjänster inom fritidshem. 24 av lärartjänsterna innehas idag av behöriga lärare⁵⁰ och cirka 3 av obehöriga. På fritidshemmen är de 10 tjänsterna uppdelade på 1 behörig och 9 obehöriga. Övriga tjänster utgörs av lärare inom 7–9 där cirka 2,5 tjänster är behöriga och 1,5 är obehöriga.

I flera fall ryms de elever som byter skola i den mottagande skolans motsvarande årskull, utan att fler lärartjänster behöver tillsättas. Motsvarande sker inte inom förskolan då barngrupperna där är, och måste vara, mindre. Åldersspannen kan också vara större och mer varierande än i grundskolan utan att kvaliteten riskeras. Vad gäller förskolan handlar förslaget om att flytta hela barngrupper för att uppnå bärkraftigare enheter rent personellt och ekonomiskt. All personal behöver i dessa fall följa med grupperna.

Till och med 2024 kommer 14 lärare inom förskolan och ytterligare 59 lärare inom grundskolan, gå i pension. Detta inom Region Gotlands för- och grundskolor. Beräkningen är baserad på de som uppnår pensionsålder 66 år under 2020 till och med 2024 oavsett när på året man fyller men inkluderar inte anställda som redan fyllt 66. Antalet obehöriga lärare med tidsbegränsade anställningar är 78 i grundskolan. En ökning med ytterligare 7

⁴⁹ Kompetensförsörjningsplan för utbildnings- och arbetslivsförvaltningen 2020-2023

⁵⁰ Lärarna har antingen en förskollärar-, fritidspedagog- eller lärarexamen och rektorerna har vid inlämnandet av uppgifter utgått från det aktuella läget i augusti 2020.

obehöriga lärare med tidsbegränsade anställningar har skett sedan motsvarande tid 2019⁵¹. Detta leder till bedömningen att ingen behörig lärare kommer bli övertalig inom Region Gotland med anledning av förslaget. Detta då ”frigjorda” behöriga lärare som inte går i pension bedöms kunna ersätta de lärare som går i pension, har tidsbegränsade anställningar eller avslutar sina anställningar av andra anledningar. Byte av arbetsplats kommer dock bli nödvändig för ett antal lärare som idag jobbar på skolor som slås samman med andra enheter. Utbildningsinsatser kan komma att behövas för att komplettera personals behörighet för ett eller flera ämnen om de behöver byta arbetsplats. Detta måste hanteras inom ramen för kompetensförsörjningssatsningarna som är en del av kompetensförsörjningsplanen.

Utöver lärarpersonal bedöms också förutsättningarna för övriga personalgrupper förbättras. Det handlar då främst om personal från barn- och elevhälsan, men också måltid och städ med flera. Att förutsättningarna bedöms förbättras beror till största del på att heltidstjänster i större utsträckning kan erbjudas samt andelen tjänster delade mellan flera olika enheter minskas. Möjligheterna för Region Gotland att erbjuda heltidsanställningar inom Kommunals avtalsområde ökar i betydande grad. Detta kommer också att vara ett krav i hela landet från och med 31 maj 2021 och kallas allmänt ”heltidsresan”.

10.2 Löser förslaget likvärdigheten vad gäller lokaler och lärmiljöer?

Organisationsförslaget utjämnar skillnaderna vad gäller lokaler avsevärt. Skillnader kommer ändå att fortsätta finnas. Endast de största skolorna (år 7-9) kommer att ha tillgång på alla typer av specialsalar som till exempel hemkunskap, bild och musik. Efter genomförda förändringar kommer alla elever på Region Gotlands grundskolor ha tillgång till idrottshall i anslutning till skolan. Vad gäller slöjd kommer sex skolor fortfarande sakna denna typ av specialsal. Fem av dessa enheter ligger i Visby och en i Dalhem. Detta innebär att undervisning fortfarande måste ske på en skolenhet i närheten. Hemkunskapssalar kommer även fortsättningsvis endast finnas på skolor med år 7-9 med undantag för Fårösundskolan. I sin tur medför detta att de elevrelaterade resorna i viss mån måste fortsätta. De minskas dock avsevärt.

Gällande Barn- och elevhälsans lokaler så förbättras även här förutsättningarna avsevärt. Detta då de skolenheter som har sämst förutsättningar att uppfylla Hälso- och sjukvårdslagens krav avvecklas. Det kommer fortfarande efter genomfört förslag att finnas anpassningsbehov på vissa kvarvarande skolenheter. Dessa anpassningar kommer dock inte kräva några tillbyggnader utan endast mindre ombyggnationer.

10.3 Närmar vi oss referenskostnaden?

Kostnaderna för skolskjuts bedöms inte öka med anledning av förslaget. Snarare minska något. Antalet stora fordon, 39 stycken, är detsamma. Tillkommer gör med största sannolikhet några taxilösningar, men det sammanlagda antalet kilometer minskar med, som tidigare nämnt, cirka 165 000. Detta talar alltså för en något lägre kostnad för skolskjutsorganisationen totalt.

Beräkningarna nedan inkluderar inte projektet Alléskolan eller ersättande av förskolepaviljongerna i Väskinde då dessa projekt redan är igång. Beräkningarna utgår från, en tillsammans med teknikförvaltningen bedömd, kostnad om 10 000 kronor per kvadratmeter för

⁵¹All data gäller augusti 2020 samt augusti 2019. Beaktas bör att anställningarna ännu inte är klara i augusti vilket innebär att antalet dispenser ökar succesivt under läsåret.

planerat underhåll (PU). Vidare har kostnaden 35 000 per kvadratmeter använts för nyproduktion.

Sammanlagt bedöms organisationsförslaget som helhet minska kostnaderna med cirka 15 miljoner kronor per år jämfört med dagens. Dessa är fördelade på knappt 1,5 miljoner kronor sänkta kostnader för städning, cirka 3 miljoner kronor för minskat personalbehov inom måltid, cirka 4,7 miljoner kronor i sänkt stöd för små skolor på landsbygden och cirka 1 miljon kronor i sänkta kostnader för elevrelaterade resor⁵². Den sista posten utgörs av minskade hyreskostnader och är på cirka 5 miljoner kronor. Vad gäller kostnaderna för både måltid och städning är dessa personella i beräkningsunderlaget och förutsätter att regionstyrelseförvaltningen minskar sin organisation med dessa resurser för att besparingen ska bli reell för regionen. Det pågår, som tidigare nämnts ett arbete inom regionstyrelseförvaltningen en utredning kring måltidsverksamheten. Både vad gäller effektiviseringar, men också att utveckla arbetsmiljö i alla kök, vilket ger behov av investeringar i såväl lokaler som utrustning. När det kommer till hyreskostnaderna så riskerar också dessa att bli en fortsatt kostnad för Region Gotland om inte uthyrning eller försäljning kan ske av lokalerna. Även här pågår inom regionstyrelseförvaltningen och teknikförvaltningen ett arbete med att effektivisera och minska regionens lokalkostnader.

Investeringar på mellan cirka 24 och 27 miljoner behöver göras som är direkt kopplade till förslagen. Driftskostnader om schablonmässiga åtta procent är inräknade i besparingen. Utöver dessa investeringar bedöms ytterligare cirka 3 miljoner kronor i investeringar behövas för anpassningar som måste göras oavsett de föreslagna förändringarna eller inte (Romaskolan). Detta ska ställas mot bedömda cirka 5,5 miljoner kronor i ökade kostnader per år och bedömda cirka 75 miljoner i investeringar som behöver göras i befintliga lokaler om nuvarande organisation bibehålls (Romaskolans bedömda kostnader då inräknat). Detta för att ersätta lokaler som idag har tidsbegränsade bygglov samt utföra underhåll på några enheter med förelägganden och stora underhållsbehov. I denna uppskattning ingår också cirka 2,8 miljoner kronor i investering med en följande driftskostnad om cirka 225 000 kronor i Sanda för att tillskapa yta om cirka 80 kvm för barn och elevhälsa, grupprum och arbetsrum, då det saknas helt idag. I de sammanställda beräkningarna för kostnadsutvecklingen med hänseende på investeringar ingår inte investeringskostnader som skulle tillkomma om cirka 125 miljoner för anpassningar/tillbyggnationer för att skapa likvärdighet gällande lokalförutsättningarna på berörda enheter. Investeringarna skulle medföra en ökad driftskostnad om cirka 10 miljoner kronor per år. Dessa finns redogjorda för på sista raden i respektive enhets tabellbilaga. Kostnader är schablonmässiga och uppskattade i mycket grova drag då de inte ses som realistiska att genomföra utifrån regionens ekonomiska situation.

Om förslaget ska kunna genomföras enligt tidplan med genomförandestart till höstterminen 2021 kommer investeringar behöva göras under 2021. Dessa investeringar finns inte upptagna i den nu beslutade investeringsbudgeten. Även investeringsbudgeten för 2022 och framåt behöver justeras då investeringsvolymerna kommer förändras om förslaget eller delar av förslaget beslutas.

Ytterligare besparingsvinster bedöms tillkomma med anledning av samlokalisering och med det tillkommande samordningsvinster. Detta handlar om bland annat fastighetsservice,

⁵² En mindre del av dessa kostnader kommer kvarstå även efter eventuell organisationsförändring. Detta då år 6 på flera skolor fortfarande måste få undervisning i hemkunskap och moderna språk på en annan skola.

transporter utöver elever med mera. Dessa är dock mycket svåra att beräkna och redogörs därför inte för.

Då förslagen delvis syftar till att slå samman enheter för att alla kvarvarande skolenheter ska bli ekonomiskt bärkraftiga föreslås också ett borttagande av bidraget som betalas ut för små skolor på landsbygden för år F-6, men bibehållas enligt dagens regelverk för år 7–9. Detta bidrag utgör totalt cirka 9,4 miljoner kronor år 2020 varav 4,7 miljoner kronor besparas igenom dessa förslag. Detta dock under förutsättning att befintlig bidragsnivå för år 7–9 bibehålls⁵³

11. Konsekvensbeskrivning utifrån förslaget

I organisationsförslaget har utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tagit hänsyn till de perspektiv som ska genomlysas inför beslutet - bland annat barn-, föräldra- och landsbygds-perspektiven. Men utbildnings- och arbetslivsförvaltningens huvudsakliga sakområde är utbildning. Då både regionstyrelsen och regionfullmäktige ska besluta i frågan om organisation för förskolan och grundskolan behöver regionstyrelseförvaltningen göra ytterligare genomlysningar av komplexa områden som jämställdhet, miljö och landsbygd.

11.1 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens konsekvensbedömning utifrån samhälls- och landsbygdsperspektivet

Det finns en hel del forskning kring skolans betydelse för lokalsamhället ur ett bredare perspektiv. En skola har ofta ett stort symbolvärde i sin bygd och förkroppsligar för många en levande landsbygd. Den knyter samman människor och bidrar till en gemensam platsbunden identitet. Samhällsförändringar i form av skolnedläggningar, som i förslaget, påverkar lokalsamhället. En förändring av servicenivån påverkar livet för dem som har behov av servicen. Huruvida en förändring uppfattas som negativ eller positiv varierar mellan samhällena och även inom samhället. Upplevelsen styrs också av vilka möjligheter enskilda har i att påverka genomförandet och utrymmet att själv välja och ha möjlighet att handla utifrån en given situation. I vilken utsträckning förslagets genomförande skulle påverka landsbygden är svårt att svara på.

Tillgången till en grundskola av god kvalitet på ett rimligt avstånd från bostaden lyfts ofta fram som en av de viktigaste faktorerna för många människor vid val av boendemiljö och bostadsort⁵⁴. Småskalighet kan också vara ett viktigt kvalitetsmål för en del människor. Funktionella platsfördelar som undersökningsföretaget Kairos Future använder sig av vid lokala boende- och flyttanalyser – det vill säga vid undersökningar av kommuners flyttströmmar och motiven till dessa, plats- och boendeattraktivitet i olika avseenden och för olika grupper samt vilka målgrupper som kommunen har bäst möjlighet att nå. Funktionella platsfördelar⁵⁵ som anges av tillfrågade respondenter är ofta: barnvänligt, bra skolor/förskolor, bra arbetsmöjligheter, billigt, nära till affärer, nära till vatten, hav eller sjö, bra kommunal service, vackert, mycket parker/grönområden. Andra avgörande faktorer när en barnfamilj ska flytta/köpa en fastighet är självklart prisbilden, skicket och investeringsbehoven.

Viss forskning pekar på att det inte finns något som indikerar att skolnedläggningar i sig ytterst leder till ytterligare avfolkning eller minskad inflyttning⁵⁶. Befolkningsstatistik från

⁵³ Enligt BUN:s beslut 2016/237 ska det totala anslaget för bidrag till små enheter utanför Visby tätort anpassas till maximalt 2010 års kostnad för det totala bidraget. Anpassningen medför att bidraget 2020 utbetalas med 61,5 procent till år 7-9

⁵⁴ "Befolkning, Service och företagande i Sveriges gles och landsbygd", Glesbygdsverket, 2009

⁵⁵ Stora flytt- och boendestudien, Kairos Future, 2016

⁵⁶ Se danska studien av Egelund och Laustsen beskriven under avsnitt 7

tidigare skolnedläggningar på Gotland stöder detta. Se avsnitt 11.2. De föreslagna skolnedläggningarna ger däremot sannolikt förändrade rörelsemönster och minskad genomströmning av barn i samhällen där skolan läggs ned, men också en ökad genomströmning av barn där skolorna utökas. Det är känt att förändrade rörelsemönster kan påverka även den lokala handeln på mindre orter. Förvaltningen har dock inte kompetens nog att kvalitativt kunna analysera frågor rörande detta. Kunskapen om hur många vårdnadshavare som berörs och som jobbar i sitt närområde och som pendlar saknas.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har i organisationsförslaget frångått servicestrategin när det gäller Öja skola och Kräklingbo skola, pekat ut dessa som viktiga utifrån öns olik geografiska serviceområden. Förklaringen till detta är att dessa skolenheter idag inte uppfyller de vägledande strategierna som beskrivs i avsnitt 6 när det gäller elevtal, likvärdighet i lokaler och elevrelaterade resor. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen anser att det går att nå upp till servicestrategins grundläggande krav på rimlig tillgänglighet i tid även efter en avveckling av dessa två skolor. Det vill säga att skolskjutstiderna kommer att hålla sig inom ramen för de av nämnden beslutade riktlinjerna.

11.2 Skolnedläggningars påverkan på in- och utflyttning

I en studie presenterad år 2003⁵⁷ påtalade Svenska Kommunförbundet att det finns anledning att tro att skolnedläggningar kan leda till mindre inflyttning eftersom bygdens attraktionskraft minskar. Andra studier pekar på att nedläggning av en skola inte behöver leda till att en bygd/socken ödeläggs. Egelund och Laustsen drar i en senare publicerad skandinavisk studie⁵⁸ slutsatsen att det inte finns något som tyder på att skolnedläggningar resulterar i att folk flyttar från en ort utan att skolnedläggningar snarare är en effekt av befolkningsminskning. I en studie⁵⁹ av Jan Amcoff verksam vid Uppsala Universitet, som redovisar hur flyttmönster påverkas av en skolnedläggning på landsbygden - både bland människor i gemen, som i subgruppen barnfamiljer, såväl som inom promenadavstånd från skolan som i ett större upptagningsområde. Resultaten visar att inga mätbara effekter kan påvisas i något fall, vare sig i direkt samband med nedläggningen eller inom en tvåårsperiod⁶⁰.

⁵⁷ *Krympa utan att stympa. Anpassning av verksamhetslokaler då befolkningsunderlaget minskar*, Svenska kommunförbundet. (2003)

⁵⁸ *School Closure: What are the consequences for the local society?* Egelund, N. & Laustsen, H, Scandinavian Journal of Educational Research (2006).

⁵⁹ Studien *Do Rural Districts Die When Their Schools Close? Evidence from Sweden Around 2000*, Planning (2012). Jan Amcoff, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet

⁶⁰ Forskning som löper över ett längre tidsperspektiv har inte gått att finna liksom någon studie specifikt om öar.

11.2 Befolkningsutvecklingen vid tidigare skolnedläggningar

Utbildnings- och arbetsförvaltningen har undersökt befolkningsutvecklingen av befolkningen på medborgare under 45 år på Gotland och kan då inte direkt se att den utvecklingen varit mer positiv i socknar där skolan finns kvar i jämförelse med socknar där skolan lagts ner. Som exempel kan ges Garda i jämförelse med När, Havdhem med Rone, Stenkyrka med Tingstäde eller Othem (Slite) med Gothem.

Kolumnen till vänster representerar de socknar där skolan finns kvar och den högra där skolorna lagts ner.

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Garda	0-1	5	7	1	1	3	3	1	-4
	2-5	15	8	9	10	6	4	4	-11
	6-9	18	11	6	8	13	12	11	-7
	10-12	7	12	6	7	8	5	4	-3
	13-15	11	11	7	7	10	10	8	-3
	16-18	9	10	4	2	4	8	8	-1
	19-24	20	11	11	9	11	10	9	-11
	25-44	57	53	28	24	26	28	28	-29

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
När	0-1	14	4	7	5	6	6	8	-6
	2-5	35	14	9	9	12	11	15	-20
	6-9	27	18	10	9	9	10	8	-19
	10-12	17	26	5	5	6	7	7	-10
	13-15	18	29	8	8	5	3	4	-14
	16-18	17	20	16	17	16	8	9	-8
	19-24	31	19	37	31	30	36	27	-4
	25-44	125	91	50	55	52	53	58	-67

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Havdhem	0-1	14	7	2	3	10	7	8	-6
	2-5	50	12	13	9	10	19	16	-34
	6-9	33	21	11	9	8	10	13	-20
	10-12	17	33	12	9	8	7	8	-9
	13-15	18	33	15	9	9	9	10	-8
	16-18	13	28	12	12	11	12	8	-5
	19-24	32	23	31	27	31	26	21	-11
	25-44	166	121	61	57	59	67	69	-97

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Rone	0-1	12	4	4	4	8	7	6	-6
	2-5	43	16	8	9	8	8	10	-33
	6-9	52	20	17	14	14	11	9	-43
	10-12	23	15	7	9	10	14	12	-11
	13-15	30	31	11	7	5	6	10	-20
	16-18	19	43	14	12	10	9	8	-11
	19-24	26	45	25	21	21	21	24	-2
	25-44	164	93	67	70	68	66	59	-105

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Stenkyrka	0-1	10	14	8	9	12	9	8	-2
	2-5	32	16	24	27	23	23	21	-11
	6-9	28	26	28	26	25	27	28	0
	10-12	24	19	20	22	23	22	18	-6
	13-15	27	34	13	11	18	21	21	-6
	16-18	23	16	13	17	17	15	13	-10
	19-24	42	29	31	30	23	26	23	-19
	25-44	140	121	95	98	106	98	98	-42

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Tingstäde	0-1	6	12	5	9	12	8	7	1
	2-5	20	17	15	13	11	12	14	-6
	6-9	24	19	20	23	18	17	14	-10
	10-12	15	14	12	16	17	19	17	2
	13-15	19	20	10	13	14	12	14	-5
	16-18	24	15	14	10	12	14	12	-12
	19-24	22	26	18	17	17	25	17	-5
	25-44	103	107	75	84	79	78	79	-24

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Othem	0-1	44	30	36	32	33	35	20	-24
	2-5	112	72	59	59	55	68	71	-41
	6-9	118	72	55	57	64	64	56	-62
	10-12	74	72	38	40	43	43	45	-29
	13-15	75	76	51	53	44	44	44	-31
	16-18	70	83	56	55	63	51	55	-15
	19-24	135	141	105	116	112	106	100	-35
	25-44	517	403	352	357	376	400	378	-139

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Gothem	0-1	9	6	9	7	11	11	11	2
	2-5	26	13	14	19	17	15	19	-7
	6-9	24	7	12	17	14	11	12	-12
	10-12	20	19	12	11	9	9	14	-6
	13-15	20	14	9	11	13	12	9	-11
	16-18	18	16	7	6	7	9	8	-10
	19-24	28	22	22	15	14	3	4	-24
	25-44	93	90	76	77	79	72	75	-18

Från skolnedläggningarna som gjordes mellan år 2003 och 2007 kan nämnas Kräklingbo i jämförelse med Östergarn och Endre med Barlingbo. Inte heller här syns skillnader i befolkningsutvecklingen. Få undantag finns också där skolan lagts ner, men att socknen trots det ändå inte nämnvärt minskat eller tvärtom rent av ökat. Detta gäller främst socknar relativt nära Visby, till exempel Träkumla och rimligt är då att anta att det kan vara det som är orsaken, då en allmän urbanisering pågått under lång tid. Flera socknar har också en befolkning som är så pass liten att allt för stora slutsatser är svåra att dra.

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Kräklingbo	0-1	4	4	2	3	6	2	4	0
	2-5	15	16	6	7	5	7	8	-7
	6-9	6	7	10	9	8	9	6	0
	10-12	9	11	9	6	7	5	8	-1
	13-15	8	13	6	10	10	9	6	-2
	16-18	7	6	4	1	2	5	9	2
	19-24	8	8	12	13	15	8	3	-5
	25-44	44	47	28	27	27	24	23	-21

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Östergarn	0-1	7	3	1	2	2	2	4	-3
	2-5	25	10	5	4	3	6	3	-22
	6-9	21	12	11	8	9	8	6	-15
	10-12	15	19	7	5	3	4	7	-8
	13-15	15	12	5	8	8	7	5	-10
	16-18	10	16	3	5	6	4	7	-3
	19-24	22	23	23	18	14	8	7	-15
	25-44	82	59	41	38	39	43	45	-37

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Endre	0-1	14	12	6	9	5	7	8	-6
	2-5	31	13	19	19	18	21	15	-16
	6-9	25	15	15	15	20	21	27	2
	10-12	26	14	18	15	10	8	11	-15
	13-15	15	23	9	14	14	18	14	-1
	16-18	18	19	8	6	10	12	15	-3
	19-24	10	27	28	25	26	19	15	5
	25-44	134	77	72	81	79	80	81	-53

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Barlingbo	0-1	9	5	7	3	4	5	5	-4
	2-5	21	14	15	16	16	15	13	-8
	6-9	20	6	15	15	14	17	14	-6
	10-12	16	15	8	10	12	11	12	-4
	13-15	13	16	11	9	8	9	11	-2
	16-18	17	13	9	11	12	10	11	-6
	19-24	20	14	19	19	15	21	20	0
	25-44	93	62	61	58	64	65	67	-26

Befolkningsutveckling 1995 - 2019

Område	Åldersgrupp	1995	2005	2015	2016	2017	2018	2019	1995 - 2019
Träkumla	0-1	2	8	9	9	12	12	9	7
	2-5	17	12	18	21	17	17	22	5
	6-9	23	11	24	19	25	24	18	-5
	10-12	14	7	14	20	15	9	12	-2
	13-15	13	10	13	12	13	10	14	1
	16-18	16	12	10	10	10	13	11	-5
	19-24	21	19	13	15	18	18	15	-6
	25-44	74	85	94	93	93	95	89	15

Går man ännu längre bak än 1995 ser man att befolkningsminskningen i åldersgrupperna 0-45 i de flesta fall varit ännu större mellan 1985 till 1995 än efter det. I många fall har minskningen stagnerat runt 2010 och de flesta socknar har sedan dess en tämligen vågrät linje vad gäller antal invånare under 45 års ålder.

11.3 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens barnkonsekvensanalys på förslaget som helhet

Vid beslut som påverkar barn ska först en bedömning göras av vilka konsekvenser beslutet kan få för enskilda barn eller övergripande policyfrågor för barn i grupp - prövning av barns bästa. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har i det nu lagda organisationsförslaget tagit hänsyn till fakta, historik, forskning och annan beprövad erfarenhet som kan vara till gagn för barns bästa i enlighet med Barnkonventionen⁶¹. Hela förslaget inom ramen för ”Framtidens förskola och grundskola” bygger på barn och elevers rätt till likvärdig utbildning.

”Genom nationell lagstiftning, som exempelvis skollagen, har lagstiftaren valt hur Sverige tolkar barnkonventionens krav när det gäller rätten till utbildning.”⁶² Barnets rätt till

⁶¹ I beslut som rör barn som kollektiv måste barns bästa bedömas och fastställas med utgångspunkt i de omständigheter som råder för den grupp av barn det gäller och för barn i allmänhet.

⁶² <https://skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen>

utbildning finns även formulerad i bestämmelser i Regeringsformen.⁶³ Artiklarna i sin helhet finns i barnkonventionen⁶⁴:

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har under utredningsarbetet och förslagsställandet tagit hänsyn till:

- Barn och elevers sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter
- Barn och elevers hälsa och utveckling
- Barn och elevers behov vid funktionsnedsättning

Alla Region Gotlands barn och elever, oberoende av var de bor och deras sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning och få utbildning av likvärdig kvalitet. Nulägesrapporten har visat att så inte är fallet idag, utan att det finns skillnader som huvudmannen inte kan ignorera. Organisationsförslaget syftar till att:

- Öka tillgången till behöriga lärare genom att samla och fördela om befintliga resurser
- Öka tillgången till elevhälsa och övriga stödfunktioner genom att samla och fördela om befintliga resurser som ett led i att stärka förutsättningarna för det kompensatoriska uppdraget⁶⁵.
- Minska elevernas resande under skoldagen, för att kunna få fokuserad undervisning
- Se till att barn och elever i mesta möjliga mån har likvärdiga och ändamålsenliga undervisningslokaler
- Öka elevernas måluppfyllelse

I bilagor till förslagshandlingen har specifika konsekvenser redovisats per skolenhet gällande; likvärdighet/kvalitet, personal och ekonomi.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har inte tillfrågat barn/elever om förslaget till organisation för förskolan och grundskolan⁶⁶ innan förslaget färdigställts till barn- och utbildningsnämnden⁶⁷. Däremot har barn/elever under utredningstiden tillfrågats om vad som är viktigt för dem i en skola, genom en enkätundersökning våren 2020.⁶⁸ Ytterligare barnkonsekvensanalyser kommer att genomföras med hänsyn till och tillsammans med barn och elever på berörda skolenheter efter att förslaget i sin helhet blivit presenterat på arbetsutskottets sammanträde den 29 september 2020. Att göra barnkonsekvensanalyser tillsammans med barn och elever är ett viktigt arbete för att fånga upp deras åsikter och känslor.

⁶³ 2 kapitlet 18 § första stycket regeringsformen.

⁶⁴ <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>

⁶⁵ Det förbättrar även förutsättningarna att uppnå kunskapsmålen för barn och elever med funktionsnedsättning

⁶⁶ Barnkonventionens artikel 12 har inte i sin helhet tillgodosetts innan förslaget offentliggjordes när det gäller att barns rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. I sammanhanget ska hänsyn tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

⁶⁷ Med hänvisning till Barnkonventionens artikel 12

⁶⁸ Se avsnitt 7.3.1

Här säkerställs också bemötande av varje individ och dennes behov inför en eventuell förändring.

11.5 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens konsekvensbedömning utifrån familje- och vårdnadshavarperspektivet

Förslaget till ny organisation för förskolan och grundskolan kommer att påverka människors vardag och familjepusslet. Familjer bygger ofta sin vardag utifrån den samhällsservice som finns tillgänglig. Vardagen handlar mycket om tider och platser för skola, arbete, fritidsaktiviteter och handel. Familjer transporterar sig mellan dessa olika platser. Hur olika elever och familjer påverkas och huruvida den föreslagna organisationsförändringen uppfattas som negativ eller positiv varierar sannolikt mellan eleverna och deras familjer. Familjer vars barn redan valt annan skola än hemskolan påverkas antagligen minst. Redan idag åker många av eleverna på landsbygdsskolorna buss till och från sin skola.

Elever som berörs av organisationsförändringen i kommer i de flesta fall att få förlängda restider till och från skolan. För vissa enskilda familjer innebära detta att rutiner och tider behöver förändras som påverkar föräldrars handlingsutrymme. Föräldrar kan behöva anpassa arbetstiden efter barnens fritidsaktiviteter och mer bilskjutsande kan bli aktuellt. En studie kring en skolnedläggning i Ydre kommun⁶⁹ från 2016 visar att detta lett till förändringar i vardagslivet för barnen och familjerna, exempelvis genom att kliva upp tidigare på morgonen. Vad föräldrarna får försaka är högst individuellt, men studien indikerar att det är föräldrarnas egen tid, främst mammornas, som prioriteras bort. Detta skulle kunna bli fallet även på Gotland.

Med en förändrad skolstruktur - som i förslaget - ökar avståndet mellan hemmet och skolan/fritidshemmet för ett antal familjer. Negativa effekter i form av ett försvårat livspussel med förskola och skola på olika platser och längre skjutsning till och eller från fritidshem är ofrånkomligt i och med förslaget. Störst negativ påverkan har det sannolikt på socioekonomiskt utsatta föräldrar.

11.6 Lokalinvesteringsbehov som följer av organisationsförslaget

Region Gotlands investeringar finansieras i första hand genom det utrymme som skapas av årets resultat, avskrivningar samt avsättningar. I andra hand sker finansiering med lån. Regionen har som mål att investeringar i den skattefinansierade verksamheten till fullo ska finansieras med egna medel. I utredningen konstateras att investeringsbehovet för att rusta samtliga befintliga lokaler till en godtagbar standard utifrån dagens krav uppgår till cirka 75 miljoner kronor⁷⁰. För att regionens samtliga skolor ska få likvärdiga förutsättningar ur ett lokalperspektiv krävs investeringar på runt 125 miljoner kronor. Det finns ingen möjlighet för regionen att närtid finansiera den nivån utan att låna medel eller att kraftigt prioritera bland redan planerade investeringar.

12. Dialog och samverkan kring förslaget

Under utredningens gång har arbetet med nulägesrapport, strategier för lösningar och förslaget till ny förskole- och grundskoleorganisation presenterats och stämts av med en politisk referensgrupp med representanter från nämndens arbetsutskott samt ledamöter från samtliga övriga partier i barn- och utbildningsnämnden och en facklig referensgrupp med representanter från Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Kommunal. Samverkan har

⁶⁹ Skolnedläggningar på landsbygden - Konsekvenser för vardagsliv och lokalsamhälle (Magdalena Cedering, Uppsala universitet, 2016). Studien syftar till en ökad förståelse kring vardagliga effekter av nedläggning av byskolor under "vanliga" svenska landsbygdsförhållanden

⁷⁰ Se resonemang på sidan 29

även skett i utbildnings- och arbetslivsförvaltningens centrala samverkansgrupp. Under januari 2020 genomfördes ett antal medarbetarträffar om framtidens förskola och grundskola, med möjlighet till medskick under utredningsfasen. Diskussioner och avstämningar har även gjorts i förvaltningens ledningsgrupper för förskola samt grundskola. I början av september genomfördes en digital informationsutsändning till 1400 medarbetare inom förskola och grundskola kring förslaget till organisation i sin dåvarande form. Utsändningen efterföljdes av gruppdiskussioner, där synpunkter samlades in. Under september och oktober genomförs riskanalyser kring förslaget till organisation av personal på respektive skolenhet. Barnkonsekvensanalyser kommer också att genomföras tillsammans med elever på berörda skolenheter.

Coronapandemin har under projektets förankringsdel påverkar möjligheten till fysiska möten mellan vårdnadshavare, medborgare, intressenter, politiker och tjänstepersoner på utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, på grund av smittskyddsrestriktionerna om att inte fler än 50 personer får samlas samtidigt. Region Gotland valt att göra en digital sändning via gotland.se till medborgare den 8 oktober som efterföljs av dialogträffar där nämndpolitiker är ute och möter berörda vårdnadshavare/föräldraföreningar och andra intressenter i ett mindre format till följd av coronarestriktionerna.

Region Gotland har uppmanat allmänhet, vårdnadshavare, personal med flera att ställa frågor och lämna synpunkter. Till exempel via särskildsynpunktsbrevlåda, nämndens registratur, e-post och telefonsamtal till tjänstepersoner, men också politiker.

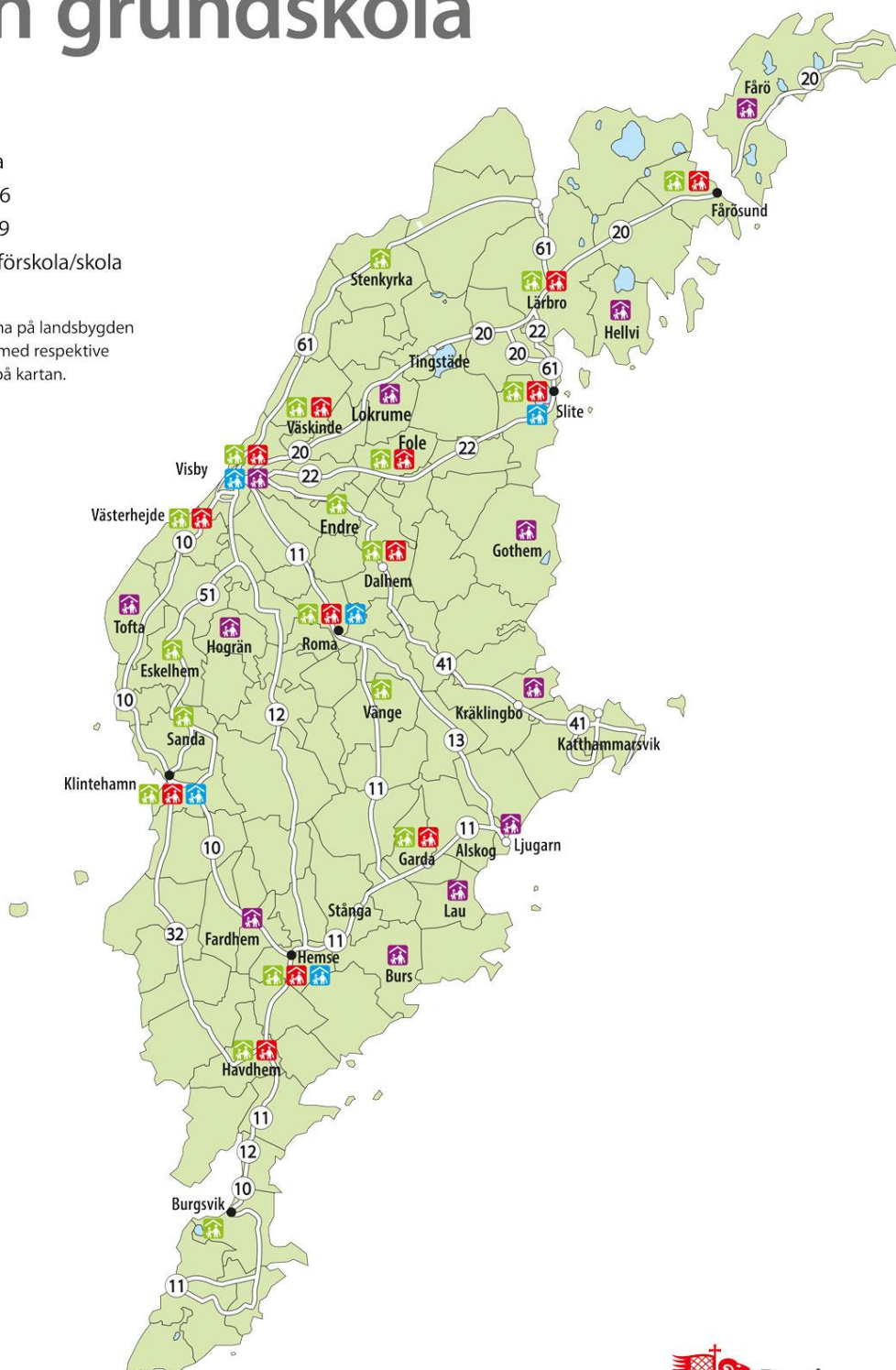
13. Implementering och genomförande av ny organisation

När förändringar av strukturell art inom skolan ska genomföras måste elever, föräldrar och personal ges en rimlig framförhållning. Tidsplanen utgår från genomförande från och med höstterminen 2021. Varje förslag har ett eget genomförandedatum som dels finns i det sammanfattade förslaget dels i bilagorna. Detta innebär att förändringarna har en genomförandeperiod om sammanlagt tre år. I ett fall är det absolut senaste datumet för förändring i augusti 2027 men kan implementeras snabbare. Mer detaljerad och eventuellt reviderad tidsplan för genomförande utarbetas efter godkännande av förslaget.

Framtidens förskola och grundskola

- Förskola
- Skola F-6
- Skola 7-9
- Enskild förskola/skola

○ Busslinjerna på landsbygden
är markerade med respektive
linjenummer på kartan.

www.gotland.se/ffg